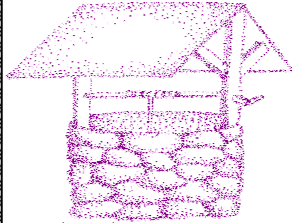

דמשק אליעזר

יו"ל ע"י וועד להוצאת כתבי ר' אלכסנדר אליעזר קנאפפלער שליט"א

בן הגה"צ ר' יצחק נפתלי קנאפפלער זצוק"ל, אבדק"ק טשילע יצ"ו, ומח"ס קני המנורה
ונכד מוהר"ר רפאל אהרן קנאפפלער זצוק"ל, אבדק"ק טיניע יצ"ו, ומח"ס מנורת אהרן

גליון בדברי תורה ובהלכה ואגדה, פנינים יקרים לכבוד שבת קודש וכו' ובדברים העומדים ברומז של עולם

• ערב שב"ק תצוה [זכור], גליון לכבוד פורים - שנת תש"פ לפ"ק - שנה ז' גליון י"א (קל"ב) •

תוכן הענינים

[א] ביאור נפלא ורמזים נפלאים במאמר היוצר לפר' זכור
"וְאִם כָּל הַמוֹעֲדִים יִהְיוּ בְּטָלִים. יְמֵי הַפְּוִרִים לֹא
נִבְטָלִים. וְזָכְרָם לֹא יִסּוּף מִנְּטָלִים".

[ב] רמז נפלא לכבוד פורים, ממרן החתם סופר זצ"ל (ע"י בפנים תירוץ ג).

[ג] רמז נפלא במה שכתוב בתורה שהעשיר לא ירבה ממחצית השקל.

[ד] דברי אלקים "חיים" מקודש הקדשים בעל דברי חיים זצ"ל, הנוגע

בפרט בימינו אלה בעוה"ר, דבריו "חיים" וקיימים ע.ב.ג.צ.ב.ב.א.

[ה] מכתב לבני בענין לקדש שם שמים על החינוך הטהור.

[ו] מכתבים למערכת [היות שנתרבו הרבה מכתבים, יופיעו אי"ה בגליונות הבאים].

[ז] מפתח מפורט בדרך האחרון.

הערות והארות מתקבלות בחיבה

❖ Rabbi Alexander Knopfler • 1564 - 48 Sreet • Brooklyn N.Y. 11219

❖ Tel: (917) 755-4864 • Fax: (718) 437-3388 • Email: 7554864@gmail.com

ביאור מאמר היוצר

"כָּל הַמוֹעֲדִים יְהִיוּ בְּטָלִים, וַיְמִי הַפְּזוּרִים לֹא נִבְטְלִים"

ביוצר לפר' זכור אומרים וְאִם כָּל הַמוֹעֲדִים יְהִיוּ בְּטָלִים, וַיְמִי הַפְּזוּרִים לֹא נִבְטְלִים, וְזָכְרָם לֹא יִסּוּף מִנְטָלִים. ומקשים העולם, והלא א' מ"ג עיקרי הדת הוא "אני מאמין באמונה שלימה שזאת התורה לא תהא מוחלפת ולא תהא תורת אחרת מאת הבורא יתברך שמו", ואיך אפשר לומר שכל המועדים יהיו בטלים.

והנה מקור הדבר הוא בדברי חז"ל במדרש משלי [באבער, פרשה ט' סימן ב'], וז"ל שם: "טבחה טבחה מסכה יינה" (משלי ט, ט). אמר ר' אבהו זו אסתר המלכה, שבשעה שהגיע צער לישראל בימי מרדכי, מה עשתה, התקינה סעודה לאחשוורוש ולהמן הרשע, ושכרה אותו יין ביותר, והיה הרשע סבור בעצמו שחלקה לו כבוד, והוא לא היה יודע שפרשה לו מצודה שמתוך ששכרה אותו יין קנתה לה אומתה לעולם. "אף ערכה שלחנה" (משלי ט, ט), שערכה לה שלחן בעולם הזה ובעולם הבא, ואי זה, זה שם טוב שקנתה לה בעולם הזה ובעוה"ב, שכל המועדים עתידיים בטלים, וימי הפזורים [אינם בטלים לעולם, שנאמר וימי הפזורים] האלה לא יעברו מתוך היהודים (אסתר ט, ט). אמר ר' אלעזר אף יום הכפורים אינו בטל לעולם, שנאמר והיתה זאת לכם לחקת עולם לכפר על בני ישראל מכל חטאתם אחת בשנה (ויקרא טו, לד).

תירוץ א'

והנה מצאתי שכבר נתקשה בזה השואל בשו"ת הרשב"א (חלק א' סימן צ"ג), והרשב"א לו תשובה מאהבה בביאור מאמר חז"ל הזה, וזה לשון הרשב"א שם:

שאלת, מה שאמרו במדרש ספר משלי בפסוק (משלי ט) טבחה טבחה, שכל המועדים בטלים וימי הפזורים לא יהיו בטלים שנאמר (אסתר ט) וימי הפזורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם, ומי הוא זה שיאמר שיבטל מן התורה אפילו אות אחת ואפילו קוצו של יו"ד, ורבו המפרשים הגדה זו באזני ולא נכנס בה אחד מהם, הודיעני פירושה.

תשובה, דברים נוספים עוד בהגדה זו, והוא שאמרו שם אמר רבי אף יום הכפורים אינו בטל לעולם שנאמר (ויקרא י) והיתה זאת לכם לחקת עולם, ואם כן זה קשה יותר שהרי גם בפסחים כתב חוקת עולם שנאמר (שמות י"ב) והיה היום הזה לכם לזכרון וחנוגתם אותו חג לה' לדורותיכם חוקת עולם תחגוהו, וכתוב (שם) ושמרתם את היום הזה לדורותיכם חוקת עולם, על כן נראה לי פירושו שכל המועדים לא הבטיח עליהם יתברך שלא יגרום החטא ביטולם באחד מן הזמנים, וכמו שכתב (איכה ב) שכח ה' בציון מועד ושבט, אבל בימי הפזורים הבטיח דכתוב (אסתר ט) לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם, לא יעברו ולא יסוף עשאוהו הכמחה לא אזהרה, וכן יום הכפורים והיתה זאת לכם הבטחה שתהיה לחקת עולם, שהיום יכפר ואפילו לא ישמרוהו, ודעת רבי כאן כדעתו בגמרא דאמר יום הכפורים מכפר בין על השבים בין על שאינן שבים, אבל חקת עולם האמור בפסח אזהרה לא הבטחה דכתוב (שמות י"ב) חקת עולם תחגוהו ושמרתם לדורותיכם.

עכ"ל הרשב"א ז"ל

תירוץ ב'

ואחריו מצאתי להרב הגדול המהר"ל מפראג זי"ע שהאריך בזה כטוב טעם כדרכו בקודש בספרו "תפארת ישראל" (פרק נ"ג), וזה לשונו שם:

בוזה הפרק נוסף ראייה מדברי חכמים, במדרש (משלי ט) חכמות בנתה ביתה מבחה מבחה אף ערכה שלחנה זו אסתר המלכה, בשעה שהגיע צער לישראל התקינה סעודה לאחשורוש ולהמן הרשע ושכרתם יין ביותר, וכסבור היה המן בעצמו שחלקה לו כבוד, והוא לא ידע שפרשה לו מצודה, שמתוך ששכרה אותו יין קנתה אומתה לעולם, אף ערכה שלחנה בעולם הזה ובעולם הבא, איזה שם טוב שקנתה שכל המועדים עתידים ליבטל וימי הפורים לא בטלים לעולם שנאמר לא יעברו וגו', ר"א אומר אף יום הכפורים לא יבטל לעולם שנאמר והיתה זאת לכם לחקת עולם, ע"כ.

ויש מפרשים מה שאמר כל המועדים עתידים להיות בטלים, היינו על ידי גזרת שמד היו בטלים המועדים, אבל פורים ויום הכפורים לא נתבטלו על ידי שמד, וזה הבטחה בלבד לישראל, ואין המדרש מוכח כך רק דקאי על מה שאמר אף ערכה שלחנה בעולם הזה ובעולם הבא. אבל הפירוש הוא כמשמעו, שמצות בטלות לעתיד ופורים ויום הכפורים לא יהיו בטלים.

ואם תשאל למה אלו שני המועדים לא יהיו בטלים, דבר זה לפי ענין אלו המצות כי ענין אלו המועדים הם כמו התחיה שאחר שהגיעו למיתה יחזרו לחיים כבראשונה, וכן יום כפורים שהאדם אשר הוא חוטא ונגזר עליו המיתה יחזור לו החיים, ולפיכך פורים אשר הגיעו לחרב וחזר להם החיות, אין ספק שהגיע להם דבר זה ממדרגה עליונה שממנה החיות שלא בטבע, כי החיות הטבעי כבר נגזר על זה המיתה, ואי אפשר רק שפתח להם השם יתברך שער העליון אשר ממנו חזר להם החיים, וכן יום כפורים אחר שנגזר עליו המיתה כאשר יחזור לו החיים אי אפשר רק על ידי עולם העליון, ודבר זה מבואר, ולכך ראוי שאלו שני מועדים בפרט לא יהיו בטלים לזמן התחיה, כי אלו המועדים הם גם כן ממין אותו העולם ודוגמתו, ואין בטול דבר לעתיד כאשר יחזרו לחיות שלהם, כי אלו שני המועדים גם כן כך שאחר שנגזר המיתה חזר החיים מן השם יתברך.

וכאשר אתה תבין עוד אלו שני המועדים, הנה הם שניהם שוים, וזה כי ביום הכפורים מקריבים שני שעירים, ובמדרש (כ"ד פ' ס"ה) וקח לי משם שני גדיי עזים טובים, טובים לך טובים לבניך, טובים לך שעל ידיהם אתה נוטל הברכות, וטובים לבניך שעל ידם מתכפר להם, דכתיב כי ביום הזה יכפר עליכם, ע"כ. ועוד במדרש (כ"ד שם), ונשא השעיר עליו את כל עונותם, היה נוטל הקדוש ברוך הוא עונות ישראל ונותן אותם על עשו, שנאמר ונשא השעיר עליו את כל עונותם, ואין שעיר אלא עשו שנאמר הן עשו אחי איש שעיר, ע"כ. הרי מדרגת יום כפורים שהוא יתברך היה נותן עונש של יעקב על עשו, וכן היא מדרגת פורים מה שהיה רוצה המן שהוא מזרע עשו לעשות למרדכי שהוא מזרע יעקב שהיה חפץ לאבדו, נטל הקדוש ברוך הוא ונתן על זרע עשו הוא המן ונאבד, ודברים אלו הם דברים גדולים ומופלגים, ואין כאן מקומם כי פירשנו דבר זה במקומו.

כלל הדבר, מה שהיו ישראל מנצחים כח עשו הוא מדרגה עליונה מעולם העליון, וכן ביום הכפורים נצוח סמאל הוא כח עשו כמו שמבואר מדברי חכמים הוא למעלה מן עולם הזה, ולפיכך אמרו כי פורים ויום הכפורים לא יעברו ולא יהיו בטלים כי אלו שנים הם בטול כח עשו שבא לעולם כמו שהתבאר, ומאחר כי מדרגתם מעולם העליון אין בטול להם אף לזמן התחיה שיתבטלו עניני עולם הזה, ואין זה נחשב בטול התורה כמו שהתבאר למעלה כי עולם התחיה הוא סדר אחר, והשם יתברך סדר העולם לפי מה שראוי לעולם, אבל שתהיה התורה בטלה מכל וכל דבר זה אינו מן המעם אשר התבאר לפני זה כי התורה כולא בה, כמו שאמרו (אבות פ"ה) הפוך בה דכולא בה, אף סדר התחיה ולכך השגת התורה היא לעולם ולעולמי עולמים.

ובמדרש (במד' פ' כ) כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל ראה, שישראל יושבים לפני הקדוש ברוך הוא כתלמיד לפני רבו ומבררים כל פרשה ופרשה למה נכתבה, וכן הוא אומר כי ליושבים לפני ה' תהיה סחרה ואתננה לא יכנף עוד מוריך, ומלאכי השרת שואלים אותם מה הורה להם לפי שאינם יכולים לכנוס למחיצתו, ע"כ. בזה המדרש גלו כי השגת התורה לא יהיה בטל לעולם, ויהיו משיגים בתורה כי התורה היא כוללת הכל וכאשר משיג בתורה משיג סדר הכל, ואם שיהיו מצות התורה בטלות שאינם צריכים לעולם התחיה, מכל מקום התורה לא תהיה בטלה, כאשר בה השגת הכל יהיה צריך או אין צריך, ויש בה דברים שהם לפי סדר עולם התחיה גם כן, כמו שאמרו כל המועדים יהיו בטלים ופורים ויום הכפורים לא יהיה בטל, כי הם לפי סדר עולם התחיה. ואמרו עוד במדרש, לעתיד הקדוש ברוך הוא יהיה מגלה טעמי התורה, ודבר זה מבואר

כי התורה בעצמה אין בטול, רק כי יהיה הכל לפי סדר העולם מה שראוי שיהיה כאותו עולם, ומה שאמר בכאן שלא יוכלו מלאכי השרת לכנוס לפנים ממחיצתן של ישראל, דבר זה נתבאר במקום אחר.

עכ"ל המהר"ל מפראג זי"ע

תירוץ ג'

והנה מקום אתי באמתחתי, מצאתי כתוב ורשום שכבר האריך בזה בדרשות חתם סופר (ח"א דף קנ"ט טור ג' דה וע"ד), והביא מה דאיתא בספר מנות הלוי שחלילה שיתבטל מנהג אחד ממצות התורה, ובאמת לא יבטלו המועדים כלל, אך ביאור המאמר "כל המועדים בטלים" היינו כמו ביטול בששים, שהדבר נמצא אלא שנתבטל בהרבה יותר ממנו, והכי נמי כל ניסי פסח וסוכות וכיוצא הכל יהי' בטל נגד מה שעתיד להיות במהרה בימינו, ע"ד שאחז"ל (סוף פ"ק דברכות) שיציאת מצרים מפל ושעבוד מלכויות עיקר, כי גלות מצרים לא נחשב לכלום נגד הגלות הגדול והארוך בו אנו חיים כהיום מאז החורבן בית המקדש ושאנו מחזיקים מעמד זה קרוב לבי' אלפים שנים בגלות, ולכן בביאת המשיח יהיו נסים גדולים כל כך, עד שהנסים שנעשו ביציאת מצרים שבשביולה אנו עושים זכר ליציאת מצרים ועליהם נבנו המועדים, יתבטל בתוך הנסים גדולים כאלו שיהיו בביאת המשיח. חוץ מנם של פורים שהי' הצלה מגורת שמד כולל אנשים ונשים וטף, וככה לא יהי' עוד, ולא יתבטל בנס אחר, עיי"ש באורך".

^x והנה מקום אתי להעתיק מתוך מכתבי מיום ד' במדבר תשע"א לפ"ק שערכתי לכבוד הגה"צ אב"ד צעהלים שליט"א, וזה לשוני שם [בתוך הדברים]:

הנה ראיתי בעמ' רס"ה ערך מועדים לשמחה (אות רפ"א) שהביא בשם ספר עמודיה שבעה (עמוד שביעי אות ל"ז) כי שם אהו"י הוא בגלות ותיקונו ע"י המועדים ע"ש הדרוש, ואפשר לרמז בו כי לזה המועדים בתורה הם כ"ב ימים כמנין שם הנ"ל והבן מאד עכ"ל.

והנה כאשר ראיתי דברים אלו התבוננתי דלכאורה חשבון זה של כ"ב ימים של המועדים שייך לומר רק ביחד עם ימי יו"ט שני של גליות, ב' ימים של ראש השנה, יום אחד יו"כ, סוכות תשעה ימים, פסח שמונה ימים, ושבעות שני ימים, וביחד הם כ"ב ימים, ולכאורה כשנזכה לביאת גואלנו וקיבוץ גליות יחזור הדבר לתיקונו שלא יהי' עוד יו"ט שני של גליות, ולפי"ז אין החשבון מדוייק לעלות למספר כ"ב.

אמנם יתיישב היטב עפ"י דברי מרן החת"ס שכתב לחדש שגם בביאת משיח צדקנו עדיין נחוג ב' ימים טובים של גליות, כמו שהאריך בתשובה (א"ח סי' קמ"ה) עיי"ש לענין חג השבועות וז"ל שם: כתבתי במקום אחר דיו"ט ב' דשבועות הוא תמוה דמעולם לא עשאוהו מספק, כמ"ש רמב"ם פ"ג מקדוש החודש הל' י"ב ע"ש, ובשלמא היכי דמגיעים שלוחי ניסן עושין ב' ימים גזירה משום שלוחי תשרי, אבל בשבועות שהוא לעולם ג' יום מיו"ט ב' של פסח, ועד אז כבר נתפרסם בכל העולם קביעות ניסן, וא"כ גם אבותינו לא עשו מספק, וצ"ל משום גזירה אטו פסח וסוכות, וא"כ ממילא חמור טפי, כיון דלא מחמת ספק נתקבל כמו בי"ט של ר"ה, שאם באו עדים מחצות ואילך לא נתקבלו, ומ"מ גמרו היום בקידוש ולא מחמת ספק ומשו"ה חמיר טפי, וה"נ דכוותי, ואפשר משום דבעי חיזוק טפי רמז לנו משה רבינו ע"ה בשבועות דוקא כמ"ש מג"א ריש סי' תצ"ד בשם רמ"ע מפאנו וע"ש בפנים, ובחי' אגדה כתבתי, שלא יו"ט ב' של גליות רמז בשעת חדות מתן תורה וחירות מאו"ה, אלא יו"ט ב' של גאולה בב"א, דלש"ס פ"ק דגיטין דכל הנסיך שבים הגדול עד אוקיינוס שייכים לארץ ישראל והוא עד מצר דמון ספרד, ואם ידורו שם על האיים האלו ישראלים, שם לא אפשר להודיע לא על ידי משואות ולא ע"י שלוחים כי רחוקים זה מזה, וע"כ צריכים לעשות ב' ימים טובים של גאולה, עכ"ל שם.

וכן כתב מרן החת"ס בדרשות (ח"ב דף ער"ב טור ד' ד"ה למען) וז"ל: כבר כתבתי במק"א לפע"ד לעתיד לבוא בב"א לא יעקרו ב' יו"ט של גליות ממקומם כלל וכלל, כי זה יהי' לזכר שהיינו בגלות והעלנו ה' ופדה נפשינו מכל צרה וכו' וכן נ"ל לע"ל בי"ט ב' של גליות שנחוג אותו לזכר גלותנו וגאולתנו ממנו עיי"ש.

ונודע מה שעמדו הקדמונים בהא דאיתא בדברי חז"ל שכל המועדים יהיו בטלים חוץ מימי הפורים, ולכאורה קשה דהא זאת התורה לא תהא מוחלפת, ואיך שייך שיתבטלו המועדים, ועיין בדרשות חת"ס (ת"א דף קנ"ט טור ג' דה וע"ד) שהאריך בזה והביא מה דאיתא בספר מנות הלוי שחלילה שיתבטל מנהג אחד ממצות התורה, אך כל המועדים בטלים כבטל בששים, שהדבר נמצא אלא שנתבטל בהרבה יותר ממנו, והכי נמי כל ניסי פסח וסוכות וכיוצא הכל יהי' בטל נגד מה שעתיד להיות במהרה בימינו,

תירוץ ד'

שמעתי פעם מהגה"צ אב"ד ניימרא זצ"ל, שסיפר שבימי מלחמת העולם השני' היו שני יהודים בהלאגער, ובהגיע ליל פסח היו שבורים עד מאוד, ולא היה להם רק כוס יין שרף שהוא חמץ גמור [עי' שו"ת משאת בנימין סי' ג"ח], ושתו שניהם מן היין שרף ואיחלו זה את זה 'לחיים' שיגאלו בקרוב, וכך הוה, שבקרוב נגמר המלחמה ויצאו מעבדות לחירות. ואחר שיצאו מהלאגער, אז שמעו ששנה זו הוא שנת עיבור, ולא היה אז חג הפסח כלל רק ליל פורים [מיטל נאכט], וקימו ה"חייב איניש לבסומי בפוריא" על צד היותר טוב. ובוה פירש, "ואם יהיה כל המועדים בטלים", הכוונה דאף כשיהיו במצב של סכנה שלא יוכלו לקיים שום מצוה, אפילו הכי "מי הפורים לא נבטלים", דמכל מקום יעשו איזה זכר על פורים, אף שלא במתכוון.

תירוץ ה'

והנה גם אני בעניי נפל ברעיוני ישוב ופירוש בדברי המדרש, בהקדם כי הרי ידוע דשבת קדוש הוא קביעא וקיימא, משא"כ הימים טובים מקדשין ע"י הבי"ד, וכמו שאומרים "מקדש השבת ישראל והזמנים", שהקב"ה הוא מקדש השבת, וישראל הוא המקדש הזמנים. אבל בבוא ימות המשיח, אז יהיו גם הימים טובים קביעים וקיימא כמו שבת קודש [ובפרט אחר שבקיאין אנו בקביעא דירחא], וזה דווקא במועדים שהם מדאורייתא כמו שבת, זה יעשה קביעא וקיימא לימות המשיח, וזה כוונת הפייטן "ואם כל המועדים יהיו בטלים" היינו שלא יהיו ביד בי"ד לקובעו, רק יהיו קביעא וקיימא כמו שבת קודש [ולכן נקט "כל המועדים" ולא נקט שבת קודש דלעולם קביעא וקיימא, ומעולם לא היו ביד בי"ד], אבל "מי הפורים לא יבטלו" דפורים לא היה מעולם מדאורייתא [רק לכל היותר דברי קבלה לבעל הלכות גדולות], ולכן זה ישאר בכח הבי"ד אף בביאת המשיח².

ויש להוסיף על זה ממה שמצאתי שיש גירסא' דימי החנוכה ופורים לא יבטלו, דאתי שפיר טפי, דגם חנוכה הוא יו"ט דרבנן, ולכן לא יתבטל לעתיד לבא. [ונוסח זה יתפרש היטב גם לתירוץ ראשון, דוק ותשכח].

ע"ד שאחז"ל (ספ"ק דברכות) שיציאת מצרים טפל ושיעבוד מלכיות עיקר, חוץ מנס של פורים שהי' הצלה מגזרת שמד כולל אנשים ונשים וטף, וככה לא יהי' עוד, ולא יתבטל בנס אחר עיי"ש באורך [וזהו הכוונה במה שאומרים ביוצר לפרשת זכור אם יהיו כל המועדים בטלים ימי הפורים לא נבטלים רק לגבי פורים כנ"ל, והבן]. ועכ"פ אתי שפיר לפי הדברים הנ"ל שכ"ב ימי המועדים מרומזים בשם הק' אהו"י שלא יתבטל לעולם גם יו"ט שני של גליות והתורה היא נצחיות.

² ויש להעיר על זה ממה שאמרו במס' ביצה (דף ה:) מהרה יבנה בית המקדש ויאמרו אשתקד מי לא קבלנו עדות החדש כל היום כולו השתא נמי נקבל הכי השתא התם עדות מסורה לבית דין ביצה לכל מסורה, ע"כ. הרי שאף לאחר שיבנה המקדש עדיין יקדשו החודש ע"פ הראייה.

ואולי דאז יהיה הכל ע"פ החשבון, כמו שעכשיו אנן בקיאין בקביעא דירחא, רק שיהא מצוה לקדש החודש ע"פ עדים, אך ידעו מקודם איזה יום לקדש, ויהא קביעא וקיימא [וכמו שיש אומרים שכן היה גם בזמן שבית המקדש היה קיים, ועיין ברבינו בחיי פר' בא בשם הרבינו חננאל, ובאברבנאל שם, ועוד - ואכמ"ל].

³ עיין בשו"ת ציץ אליעזר (חלק י"ג סימן ע' אות ד) שכתב: בס' תרע"ו כותב ע"ד העטרת זקנים שמביא דרשת חז"ל שכל המועדות יהיו בטלים חוץ מחנוכה ופורים. ושואל כת"ר, דלא ידע איה מקום דרשה זו וכו'.

ואודיעהו שגם בס' מגיד מישרים למרן הב"י ז"ל פ' ויקהל, היה מקובל בידו חז"ל כזה, דכותב שם בלשון: והיינו דאמור רבנן חנוכה ופורים אינם בטילים לעולם, עיי"ש. וראיתי בס' קדמות ספר הזוהר להגרד"ל ז"ל במאמרו על הספר מגיד מישרים, שמעיר עליו כהערת כת"ר על העטרת זקנים, דבמדרש משלי איתא רק על ימי הפורים שאינן בטלין לעולם ע"ש. אבל כפי הנראה היה לפנייהם חז"ל כזה, ונעלם מאתנו כשם שמצינו עוד הרבה מאמרי חז"ל שמוזכרים בדברי הראשונים ואנו לא זכינו לאורם, עכ"ל. - ומצאתי יש מי שאומר, שכפי הנראה הדבר נמשך מזה שכל מועדי מגילת תענית בטלים, מלבד חנוכה ופורים.

עוד ליקומים חדשים בענין הנ"ל – אומר הבא מן החד"ש

מדברים לימות המשיח, שתרכבה השמחה והתענוג עד שיהיו כל הימים שוים, כאילו נתבטלו המועדים שאלת ממני, על מה שנמצא במדרשים שכל המועדים בטלים וימי הפורים לא בטלים, שנא' וימי הפורים האלה לא יעברו וגו', וקשיא טובא, והא כתיב לא תוסיף על הדבר ולא תגרעו ממנו, ומי הוא שיאמר שיתבטל אפילו אות אחד מן התורה. תשובה, כבר נשאל על זה הרשב"א ז"ל, והוסיף בה קושיא, שאמרו שם רבי אומר אף יום הכפורים אינו בטל לעולם, שנאמר והיתה זאת לכם לחקת עולם, והקשה ז"ל כי גם בפסח נאמר חוקת עולם תחגוהו, ועיין בתשובתו ותבין כוונתו ז"ל והרי היא בסימן צ"ג.

אבל דעתי הפעוטה, כי אלו המדרשים וכיוצא בהם מדברים לימות המשיח, שתרכבה הטובה והשמחה והמנוחה והתענוג עד שיהיו כל הימים שוים אצל בני אדם, כאילו נתבטלו המועדים, שאין הפרש בין חול למועד, לא שתבטל המצוה ח"ו, אבל ימי הפורים יהיו נזכרים ונעשים אף על פי שאינם מן התורה, כי יהיו ישראל זוכרים הצער אשר הגיע אליהם בזמן הזה.

וא"ת למה לא יזכרו שעבוד מצרים, י"ל שכבר שכחו אותו בזמן המלכים ובנין הבית, אבל ימי הפורים לא נשתכחו בבנין בית שני, שלא היתה גאולתם שלימה, ופשוט הוא, וכן מעיד הכתוב וזכרם לא יסוף מזרעם. ובא רבי והוסיף אף יום הכפורים אינו בטל לעולם מהמעם הראשון, לפי שאין השמחה מבטלת עינוי, דאדרבה כל מה שיהיה אדם בשמחה ובתענוג מרגיש בעינוי יותר, ואסמכיה אקרא והיתה זאת לכם לחקת עולם. ומה שמסתייע הרב בפירושו ממה שכתוב שכח ה' בציון מועד ושבת משמע דלשון שכחה לחוד ולשון ביטול לחוד גם מה שפירש הוא דחוק אצלי, ועיין עלה ואתה תבחר ולא אני. וכבר נשאלתי על כיוצא בזה שאמרו ז"ל למה נקרא שמו חויר שעתידי הקדוש ברוך הוא להחזירו לישראל, ולפי הפשט איפשר לתרין על הדרך אשר כתבתי, כי יהיו ישראל אוכלים משמנים כאלו הותר להם בשר חויר, לא שיותר להם בשר חויר ח"ו [ועל דרך הסוד יש למעלה שר אחד ושמו חזריאל והוא קמיוגור על ישראל, ועתידי הקדוש ברוך הוא להחזירו לישראל להיות להם סניגור], ודעהו.

(שו"ת הרדב"ז ח"ב סימן תתכ"ח)

וגם מגלת אסתר לא תבטל, שכן אמרו במדרש כל המועדים בטלים וימי הפורים אינם בטלים, שנאמר וימי הפורים האלה לא יעברו וגו'. והרשב"א נשאל על זה סי' צ"ג ע"ש, וגם אני כתבתי על זה, כי ח"ו שיתבטלו המועדים דהא כתוב לא תוסיף עליו ולא תגרע ממנו, אלא שבזמן ההוא תרכבה הטובה והשמחה והמנוחה, עד שיהיו כל הימים שוים אצל בני אדם, כאילו נתבטלו המועדים, אבל ימי הפורים יהיו נזכרים ונעשים אף על פי שאינם מן התורה, כי יהיו ישראל זוכרים הצער, וכי נמכרו למיתה, וכל מה שאירע להם באותו זמן. וזו היתה כוונת ר"ל דאמר מגלת אסתר אינה בטלה. ומה שנראה מכוונת הרב ז"ל כי כל ספרי הנביאים והכתובים נכתבו ונסדרו על הצרות שעברו או על הצרות אשר עתידים להיות, וכל דברים אלו ישתכחו ויתבטלו, אבל מגלת פורים לא תשתכח ולא תבטל, וזהו שכתב אף על פי שכל זכרון הצרות יתבטל שנאמר כי נשכחו הצרות הראשונות וכי נסחרו מעיני, ימי הפורים לא יבטלו, שנאמר וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם, ע"כ. משמע שכוון הרב ז"ל לתת טעם לשני המאמרים דוק ותשכח.

(שו"ת רדב"ז ח"ב סימן תרס"ו)

היוונים שביטלו כל המועדים לא ביטלו (הנוכה ו) פורים מאחר שאינם מה"ת / הטעם למצות הנוכה ופורים אינם בטלים לעולם

מה שאמרו רז"ל כל המועדים בטלין חוץ מחנוכה ופורים, לא שיתבטלו לגמרי, וחלילה שיתבטל אפילו נקודה אחת מן התורה שהיא נצחית, וכ"ש מועדי ה', אבל הכוונה כי היוונים שביטלו כל מועדי ה' לא ביטלו הנוכה ופורים, לפי שלא הקפידו עליהם לבטלם אחר שאינם מן התורה, וגם אינם מועדים גמורים שהרי מותרים הם בעשיית המלאכה.

ועוד י"ל, לא שיתבטלו המועדים עצמם חלילה, אבל הטעם שלהם בטל, שכל המועדים הן לזכר יציאת מצרים, וכבר בטל מצרים ובטל שיעבודם, אבל טעם מצות חנוכה ופורים אינם בטלים לעולם, שעדיין עומדים עלינו בכל דור ודור להשכיח אותנו מתורתנו, כדרך שעשו היונים בחנוכה, וכן בכל עת ובכל שעה חושבים עלינו שונאינו להכחידנו מגוי, כדרך שחשב עלינו המן הרשע, אלא שהקב"ה מצילנו תמיד מידם. הרי שנסי חנוכה ופורים אינם בטלים.

(ספר החיים ריש פרק ז' - וכן הוא גם בספרו אגרת הטיוול [חלק הדרוש ערך מועדים], וצ"ע קצת מה שכתב שהיוונים לא ביטלו חנוכה, שעדיין לא נתקן חנוכה עד לאחר שנצחו את היוונים)

ימי הפורים יש לנו הבטחה מהשי"ת שלא יתבטל בשום זמן מן הזמנים

שזאת התורה לא תהיה נחלפת ולא נסוחה ולא יהיה בה תוספת ולא גרעון לעולם, ומה שאמרו במדרש משלי בפסוק טבחה טבחה (משלי ט, ב) שכל המועדים בטלים וימי הפורים לא יהיו בטלים, שני ימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים (אסתר ט, כח), כך פ"י הגדה זו, שכל המועדים לא הבטיח הקדוש ברוך הוא שלא יגרום החטא בטולם באחד מן הזמנים, וכמו שכתוב שכתב ה' בציון מועד ושבת (איכה ב, ח), אבל ימי הפורים הבטיח שלא יעברו, הנה שעשאוהו הכטחה לא אזהרה, וכן אמרו מיום הכפורים, משום שני עליו והיתה זאת לכם לחקת עולם (ויקרא טו, לד) שאינו בטל לעולם, ולא משום חקת דרשו כן, שהרי גם בפסח כתי' חקת עולם (שמות יב, יד), אלא מוהיתה זאת לכם הבטחה שתהיה לחקת עולם שהיום יכפר ואפילו לא ישמרוהו, ודעת אומ' זה המאמר כדעת ר' בנמי' דאמ' (יומא פה ע"ב) יום הכפורים מכפר בין על השבים בין על שאינן שבים, אבל חקת עולם האמור בפסח אזהרה ולא הבטחה, דכתיב חקת עולם תחגוהו, ושמרתם לדורותיכם, כל זה מלשון רבינו שב"א בתשובה [=הרשב"א], ורבו הפירושים בהגדה זו, אך הכל מסכימים לזה העיקר שתורתנו השלימה לא תהיה לעולם נחלפת ולא נסוחה ולא יהיה בה תוספת ולא גרעון.

(אהל מועד, שער ראשית חכמה הארוך, דרך ב' ריש נתיב ו')

שמחת הנפש עם הגוף שבאותו זמן לא תתבטל לעולם

והוא שאמרו במדרש בפסוק (משלי ט) טבחה טבחה מסכה יינה זו אסתר שע"י משתה שעשתה נגאלו, ואף ערכה לה שולחן בעוה"ז ובעוה"ב, וכל המועדים בטלים לעתיד לבא וימי הפורים לא יבטלו שנא' (מגילה ט) וימי הפורים לא יעברו מתוך היהודים וגו', וביאור המדרש הזה, לפי שהפורים הוא מועד של שמחה, וכענין שכתוב (שם) ימי משתה ושמחה, ושמחת הנפש עם הגוף שבאותו זמן לא תתבטל לעולם, והיא היא הפורים שלה בשמחה ובתענוג שאין להם סוף והוא זמן תחיית המתים.

(ספר כד הקמח להרבינו בחיי, ערך פסח)

אין הכוונה ביטול מצות המועדים רק ביטול מעלת זכירתם, לגודל מעלת הנסים שלעתיד

ואמנם מה שאמר ש"כל המועדים בטלים חוץ מפורים ויום הכפורים", אין זה ביטול מצות המועדים, לא ממצות הפסח ואיסור חמץ ומצות המצה בחג הפסח, ולא משבת בסוכות ולא מנמילת לולב בחג הסוכות ואיסור מלאכה, שכל המועדים ושאר מצות התורה שא"א שיפול בהם שינוי, כ"א ביטול מעלתו מעלת זכירתם. וזה שאנחנו היום נעשה אותם המועדים זכר ליציאת מצרים ונגדיל ענינים מפני שאין לנו גם גדול מזה, אבל בזמן הגאולה לגודל מעלתה על גאולת מצרים לא ישימו לב אל זכרון יציאת מצרים והניסים והנפלאות שנעשו בצאתם, כי בראותם המסות הגדולות אשר יעשה ה' להם לימות המשיח תשכחנה הראשונות ולא תעלינה על לב, וכמאמר הנביא "הנה ימים באים נאם ה' לא יאמרו עוד חי ה' אשר העלה" וגו', כמו שדרשו החכמים שיהא שיעבוד מלכות עיקר ויציאת מצרים טפלה. ולכן אמרו "חוץ מפורים ויוה"כ", שביום הכיפורים כללו ר"ה ויום העשירי שהם מתאחדים בתשובה ומחילה וכפרה והיו מכוונים מפאת עצמם, ופורים מפאת שהוא מהנסים שנעשו

בגלות. ובמאמר ראש אמנה אשר עשיתי בפ' י"ד הוכחתי בנצחיות התורה ומצותיה בראיות נכוחות ורחבות כדיבור הדרוש הזה. ע"ש.

(ישועות משיחו להאברבנאל, חלק שני העיון הרביעי פרק ד' - וסיים שם את דבריו: **ונשלם המאמר הזה פה מנפוליש ממחוז הפוליא ממלכות נאפוליש, בזמן גרושינו ותוקף תלאותינו בעשרים יום לחדש טבת שנת רנ"ח ליצירה והסימן כי ירחם ה' את יעקב. והתהלה לאל המרומום על כל ברכה ותהלה**)

הכוונה דלענין חנוכה ופורים לא בטלה מגילת תענית

מעכה"ר מביא קושית רב א' בהא דיסר הפייט לש"ק זכור [אלהים אל דמי] ואם כל המועדים יהיו בטלים ימי הפורים לא נבטלים, האיך באפשרות לקיים מצות מתנות לאביונים או, דהרי יקויים הקרא לא יהי' כך אביון.

תשובה. באמת דבר זה אם יהי' כל ישראל עשירים לעתיד לבוא בימי המשיח, תליא באשלי רברבי... והנה בעמ"ז ה' חנוכה מביא בזה הנוסח, שכל המועדים בטלים חוץ חנוכה ופורים, ומובן היטב עפ"י דברי רבינו בעל יוסף לקח בפסוק אסתר ט"ו כ"ט, דהיינו אם כי מגילת תענית בטלה, לגבי פורים אינה בטלה, ובר"ה (י"ח ע"ב) מבואר שגם לענין חנוכה נאמר דלא בטלה ומובן לפי"ז היטב הפייטן. ועיי' ג"כ בס' משתה יין מש"כ בפיוט זה, ודו"ק היטב.

(שו"ת שיח יצחק סימן שע"ח)

הכוונה שבכל שנה ושנה בהגיע ימי הפורים נתגלה מחדש אותה ההארה שהיה בימי מרדכי ואסתר

והנה החכמים הגידו (ילקוט משלי תקמ"ד. ועיין בתשובת הרשב"א ח"א סימן צ"ג) אם כל המועדים יהיו בטלים ימי פורים לא נבטלים, ואמת כן הוא הכוונה, אשר בכל שנה ושנה בהגיע ימי הפורים, נתגלה מחדש אותה ההארה שהיה בימי מרדכי ואסתר כנודע למשכילים, ולכן מצווה עלינו להרבות בצדקה ביום הזה, בכדי לקיים אותה ההארה שנתגלה גם עתה באמצעות סיפור המגילה והארת היום, והכל תולה בנתינת הצדקה אשר מקום שורשה ביסוד עליון.

(אור המאיר, מגילת אסתר)

כל המועדים שהוא זכר להצללת שאר האומות בטלים, משא"כ פורים שאין נתבטל שהוא מדוגמת הגאולה העתידה

אמרו רבותינו ז"ל (עי' שו"ש משלי ט; רמב"ם פ"ב ממגילה הי"ח) כל המועדים יהיו בטלים וימי הפורים לא יהיו נבטלים. יש לומר בסייעתא דשמיא מעם לשבת, דהגאולה העתידה במהרה יהיה מאדום, לכן כל המועדים שהוא זכר להצללת שאר האומות בטלים, דאדום יותר גדול, כמאמר חכמינו ז"ל (ברכות יג.) כיון שניצול מארי שכח מעשה הכל וסיפר בהצללת ארי שהוא גדול מכולם. מה שאין כן פורים שאין נתבטל, שהוא מדוגמת הגאולה העתידה, להיות דהוא מאדום, דהפיר הקדוש ברוך הוא מחשבת המן שהוא עמלק, דהוא אדום (בראשית לו, טז).

(קדושת לוי, לפורים. וע"ע בקדושה שני' ד"ה והנה לעתיד לבא)

כל המועדים הם זכר ליציאת מצרים, ולימות המשיח תגדל כ"כ הנסים עד שיתבטלו בהם בס' או במאה ואלף, אבל ניסי פורים הם מענין מחית עמלק, שבזה תלוי הגאולה העתידה

סיפרו לנו חז"ל על פי קבלתם [ילקוט"ש משלי תקמ"ד] אם כל המועדים יהיו בטלים ימי הפורים לא נבטלים. הנה בודאי מהראוי להבין איך יצויר שכל המועדים יהיו בטלים, והלא קי"ל אשר הש"י לא יחליף ולא ימיר דתו, וגם אם יצויר אשר

המועדים יהיו בטלים מהראוי להתבונן מפני מה תגדל מעלת ימי הפורים אשר לא יהיו נבטלים.

והנראה לענ"ד, דהנה אמרו רז"ל בפסוק לא יאמר עוד חי י"י אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים כי אם וכו' [ירמיה מז יד], ודרשו בו לא שתעקר יציאת מצרים ממקומה אלא שתהא שעבוד מלכויות עיקר ויציאת מצרים טפל [ברכות יב:], והנה הפסוק צווח לא יאמר עוד וכו', וצ"ל שלא תהיה ניכר סיפור יציאת מצרים לפני סיפור הנסים דשעבוד מלכויות, והוא כדמיון דבר המתבטל בששים או במאה אשר הוא כלא היה ואפילו האיסור מתבטל ושב להיות, על כן נקרא לא יאמר היינו שיהיה כאילו לא יאמר, כענין ביטול בס' או במאה ואלף וכיוצא, והנה כל המועדים הם זכר ליציאת מצרים, והנה יהיו בטלים לימות המשיח, היינו שתגדל כל כך הנסים דלעתיד עד שניסי המועדים שהם זכר ליציאת מצרים יתבטלו בסיפור העתיד בס' או במאה ואלף וכיוצא, אבל ניסי ימי הפורים הנה הם מענין מחית עמלק, הנה בזה תלוי הגאולה העתידה, והנה הן המה כעניני גאולה העתידה שיהיה השם והכסא שלם ב"ב, הנה אלו ימי הפורים לא יהיה להם ביטול בששים וכיוצא, כי זכר הימים האלה הן הם כימי הגאולה האחרונה שימחה זרעו של עמלק במהרה בימינו אמן.

(בני יששכר, מאמרי חודש אדר מאמר ד' ימי הפורים אות ח')

לעתיד שתהא מלאכתן נעשית ע"י אחרים לא יהיה חילוק בין יו"ט לחול, אבל שמחת פורים תעמוד לעד

ואם כל המועדים יהיו בטלים כו' [וימי הפורים לא נבטלים], נ"ל דבקדושת יום טוב אסור במלאכת עבודה אבל אוכל נפש מותר, אבל לעתיד לבא דכתיב [ישעיה סא ה] ועמדו זרים ורעו צאנכם כו' שתהא מלאכתן נעשית ע"י אחרים לא יהיה חילוק בין יום טוב לחול, ואפשר דלא יהיו צריכין אפילו לאוכל נפש וכמו שאמרו [שבת ל ב] עתידה ארץ ישראל שתוציא גלוםקאות וכלי מילת וגם יהיה אור שבעת הימים, אבל שמחת פורים תעמוד לעד.

(מראה יחזקאל, פרשת תרומה)

הכוונה שכל המועדים הם בזמן אחד, ואין כח ביד בית דין להקדים יום אחד, אבל ימי פורים הם י"א ו"ב י"ג י"ד ט"ו, והוא למעלה מן הזמן

וגם אודיע לכם הטעם שימי הפורים לא נבטלים (מדרש משלי מ, ב), כי כל המועדים הם בזמן אחד, חג הפסח בט"ו בניסן, חג הסוכות בט"ו בתשרי, ואין כח ביד בית דין להקדים יום אחד, אבל ימי פורים הם י"א ו"ב י"ג י"ד ט"ו (מגילה ב.), והוא למעלה מן הזמן, על כן כל המועדים יהיו בטלים וימי הפורים לא נבטלים, כי פורים למעלה מן הזמן.

(ליקוטי מהר"ל, פרשת תצוה)

הכוונה ששאר הכתובים עתידין לבטל לימות המשיח חוץ ממגילת אסתר

אבא בשניות מד"ס להשיבך על מה שהקשית ע"ד הרשב"א בתשו' (ח"א ס"י צ"ג) ששאלו על מה שאמרו במדרש משלי עה"כ טבחה טבחה שכל המועדים יהיו בטלים וימי הפורים לא נבטלים שנאמר וימי הפורים האלו לא יעברו וכו' ומי הוא זה שיאמר שיבטל מן התורה אפי' אות א', ות"י הרשב"א ז"ל שכל המועדים לא הבטיח הש"י שלא יגרום החטא בטולם, כמו שכתוב שכח ד' בציון מועד, אבל בימי הפורים הבטיח דכתיב לא עברו מתוך היהודים וכן יוה"כ, ע"ש. וע"ז הקשית דשם במדרש מיירי לעת"ל, ומה חטא שייך התם, וגם וכי בשביל שיגרום החטא יתבטל התורה ומצוות המועדים, והלא אפי' אות א' מה"ת לא יתבטל כקו' השואל, ומה השיב לו הרשב"א ז"ל על ככה.

הנה לחומר הנושא נ"ל ליישב, דהנה הרמב"ם ז"ל בסוף ה' מגילה כ' וז"ל כל ספרי הנביאים וכל הכתובים עתידין לבטל לימות המשיח חוץ ממגילת אסתר, והרי הוא קיימת כחמשה חומשי תורה וכהלכות של תורה שבעל פה שאינן בטלין לעולם,

ואף על פי שכל זכרון הצרות יבטל שנא' כי נשכחו הצרות הראשונות וכי נסתרו מעיני, ימי הפורים לא יבטלו שנא' וימי הפורים האלו לא יעברו מתוך היהודים, עכ"ל הרמב"ם. וידוע השגת הראב"ד ודברי המ"מ שם. ולכאוי דברי רבינו הרמב"ם צ"ע, כי מקורו כנראה מדברי המדרש משלי הנז' שימי הפורים לא יבטלו, והלא כתוב ששאר המועדים יהיו בטלים, ולמה לא הביא זאת הרמב"ם ושינה דרכו ולשונו הוהב בזה להסב דרך אחרת קצת ששאר הכתובים יהיו בטלים וכו', אולם י"ל שהי' קשה בעיניו לומר שיתבטלו שאר המועדים לעת"ל, דהא אנו מאמינים שלא תהא תורה אחרת ומוחלפת מאתו ית'. וגם הרמב"ם לשיטתו שפסק בסוף ה' מלכים כשמואל דאין בין עוה"ז לימות המשיח אלא שיעבוד מלכויות בלבד, ע"כ הסיב דרכו בקודש.

וכונתו כאשר נקדים מה שכתבתי בעה"י בחיבורי שער יששכר על המועדים (פי' זכור) עה"כ והי' בהניח ה' אלקיך לך מכל אויביך מסביב תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח ופירשנו עפי"ד הש"ס בברכות (י"ג ע"א) שלעתיד לבא אל תזכרו ראשונות וקדמוניות אל תתבוננו זו יציאת מצרים משל למה הדבר דומה לאדם שהי' מהלך בדרך ופגע בו זאב וניצל ממנו והי' מספר והולך מעשה זאב וכו' פגע בו ארי וכו' פגע בו נחש וניצל ממנו שכ"ח מעשה שניהם והי' מספר והולך מעשה נחש אף כך ישראל צרות אחרונות משכחות את הראשונות עכ"ל הגמ' ע"ש דהיינו שכל הצרות ישכחו לגבי הישועה הגדולה מהצרה האחרונה ממלחמת גוג ומגוג וגם יציאת מצרים תהי' טפילה לגבי שיעבוד מלכויות שיצאו או מהם לחירות עולם כדאמרין שם בגמ' ברכות ברך הקודם.

והנה ייסד הקליר בפיוט אם כל המועדים יהיו בטלים וימי הפורים לא נבטלים וכן הוא במדרש משלי, וכי' ע"ז בספרים הקדושי' המעם שכיון שלעתיד תהי' כל הישועה ממחיי"ת עמלק ומלחמת גוג ומגוג, והראשונות לא תזכרנה שארי המועדים המיוסדים על יציאת מצרים יהיה טפל, והוצאות שיעבוד מלכויות עיקר, והיינו מחיי"ת עמלק (שהוא ראשית גוים עמלק וגם שהוא שורש אדום רגל רביעי מהד' מלכויות המרכבה הטמאה והוא כולל את כולם כמ"ש בבני"ש לחנוכה שנקרא אדום בחי' הג"ל לאשר כוללם יחד ברשתו ככל הענינים) שאז יהי' שמו שלם וכסאו שלם ב"ב, על כן ימי הפורים המיוסדים על מחיי"ת עמלק לא נבטלים, משום דאז אדרבא עיקר כח קיומם לעתיד, עכד"ה בתוספת ביאור קצת...

והיוצא לנו מזה שהרמב"ם נשמר כדי שלא יוקשה דהא לא תהא תורה מוחלפת מאתו ית', ע"כ שפיר לא הביא כל לשון המדרש היינו גם דכל המועדים יהיו בטלים דלא יוקשה כנו'. ופי' בכונת המדרש רק כמו שכתבנו, ע"כ כ' העיקר בלשונו "ואף על פי שכל זכרון הצרות יבטלו ימי הפורים לא יבטלו", ולכאוי זכרון הצרות מה בעי הכי. אולם כונתו היינו כמשרז"ל בפ"א דברכות הראשונות לא תזכרנה כהאי מעשה צרות הואב והדוב וכו' כנו', ושיהי' זכר יציאת מצרים טפל לגבי חירות משיעבוד מלכויות לעתיד שהוא מחיי"ת עמלק לגמרי שיהי' רק לעתיד, וע"כ שמחת פורים יהי' או העיקר כנו'.

(שו"ת מנחת אלעזר ח"ב סימן מ"ה, עיי"ש באריכות)

לעתיד יהיה יום שכולו שבת, ממילא קדושת המועדים יתבטלו, דשרגא בטיהרא מה מהני – אבל בפורים הי' התגלות הקדושה שלא ע"פ מעשה התחתונים לכן לא יתבטל לעולם כמו בחי' השבת

איתא כל המועדים בטלים לעתיד חוץ מפורים דכתיב וימי הפורים האלה לא יעברו כו', כי המועדים תלויין בבני"ש כמ"ש אשר תקראו, ישראל דקדשינהו לזמנים, ושבת קביעא וקיימא, כי בני ישראל מושכין קדושה בתוך הזמן כמ"ש מקראי קודש, ולכן לעתיד שיהי' יום שכולו שבת למעלה מהזמן, ממילא קדושת המועדים יתבטלו, דשרגא בטיהרא מה מהני, ובענין זה ג"כ מובן מ"ד מצות בטלים לעתיד לבוא, וחלילה לומר שיהי' דבר מן התורה בטל רק כדמיון ביטול הנר לגבי אבוקה, דכתיב תורה אור ונר מצוה, וכשיתגלה אור התורה ושורש המצות, יתבטלו המצות שלמטה לגבי אור תורה, ובעוה"ז חביב מעשה בני"ש לפניו כיון דהוא עלמא דחשוכה, ולכן חשובין המועדות, דכ' ג"פ בשנה יראה כיון שעל ידיהם חל הקדושה בעולם, אבל ביום שכולו שבת ויתגלה הקדושה למעלה בטל הקדושה שהתחתונים מעוררים כמעשיהם, ולפי שבפורים הי' התגלות הקדושה שלא על פי מעשה התחתונים לכן לא יתבטל לעולם כמו בחי' השבת שאינו תלוי במעשה התחתונים.

(שפת אמת לפורים – שנת תרנ"ו)

בענין ה'קידוש שם שמים'

לשמור על החינוך הטהור מפני מחרפיה ומגדפיה

לכבוד אהובי בני מוה"ר רפאל אהרן קנאפפלער הי"ו
עם כל בני משפחתו עמו"ש, עד ביאת משיח צדקינו במהרה בימינו אמן ואמן.

אחרי שאילת שלומו, הנני בשורות אלו להביע קורות רוחי, במה שהיה לי לשמחה גדולה לשמוע שנמנית בין אלו שקידשו שם שמים ברבים, לגונן על החינוך הטהור המסורה לנו מדור דור מאז קבלת התורה, כמו שאמרו בריש אבות משה קיבל תורה מסיני "ומסרה" ליהושע, ויהושע לזקנים וכו'. ואתה היית מן הנחשונים, שחתמו שמותיהם להציל ולשמור את החינוך הטהור, החינוך הישן, שמסרו עליהו נפשיהו אבותינו ורבותינו מדור דור זכותם יגן עלינו ועל כל ישראל, ואני בטוח, שהזכות הגדול של הקידוש שם שמים הגדול שעשית, יגן עליך ועל בניך ועל בני בניך ונכדיך וצאצאיך עד סוף כל הדורות, עד ביאת משיח צדקינו ב"ב אמן ואמן.

ועתה נזכרתי מה שאיתא בספר מנורת אהרן לוקניך שאתה נושא את שמו, שרצו לקבלו לרב בעיר גדולה, שלא היה חסר לו כלום, ולא הסכים, מפני שביקשו ממנו לדבר בשפת המדינה, ולכן בחר יותר להיות רב בעיירה קטנה, ששם חי בחיי דחקות, וז"ל הקדמת ספר "מנורת אהרן" בתולדות המחבר (דף נ"ד) בא"ד: וכן רצו לקבלו לאבדק"ק וואראשוואר יצ"ו, מקום רבנות אבי זקינו הגאון רבי מאזם ענגל זצ"ל הנ"ל, ולא רצה ללכת שם, מפני שבתקופות האחרונות גברה שם ידם של בעלי המתחדשים המדמים עצמם לחוקות העכו"ם, והיו תובעים ומתנים עמו מעיקרא לישא שם דרשותיו בלשון הגר, כמנהג רבני הנעאלאנים, על כן מיאן ללכת שם, ויותר על כל הכבוד אשר רצו לכבדו ביותר הכבוד וברצי כסף שכר משלם, ותחת זה תקע אהלו בעיר פיאומע יצ"ו, והרביץ שם תורה ברבים והורה הוראות בישראל, ע"כ הסיפור המועתק שם. ובכך אהובי בני אשריך אשריך שאתה הולך בדרכיו, וממך ילמדו וכן יעשו כל האברכים העוסקים על המחיה ועל הכלכלה במשא ומתן באמונה, לקדש שם שמים, ולחנך הבנים לילך בדרך ישראל סבא.

ואינו פלא בעיני כלל שהיית מן הראשונים והנחשונים, כי יודע אני כך שעל אף שהנך טרוד כל היום על המחיה על הכלכלה, מכל מקום בכל יום ויום באשמורת הבוקר משעה 4:00 ואילך מקומך בל יפקד בבית המדרש, ובזכות זה זכית לקדש שם שמים. בני היקר, צלח ורכב על דבר אמת, ותהיה לנחת רוח למלך מלכי המלכים הקב"ה.

קימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם ועל כל הנלוים עליהם ולא יעבור וגו', ותימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור משפחה ומשפחה מדינה ומדינה ועיר ועיר וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם, וב"ה שאנו נשארים עם התורה שנתנה מסיני, אשר מסרו עליהו נפשיהו אבותינו ורבותינו בכל דור ודור, ובכוחם ובזכותם נמשיך לדורות הבאים, על בנינו ועל דורותינו. ועל כל דורות זרע ישראל עבדיך, עד ביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן ואמן.

הרי כה דברי אביך החפץ בהצלחתך כל הימים

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

אדר ב' שנת תשע"ט לפ"ק

* וסדר היחוס כך הוא: א"ז הר"ר אליעזר ליפמאן הנ"ל מעיר טיניע יצ"ו, הי' בנו של הרבני התורני המופלג מוה"ר אברהם יודא קנאפפלער ז"ל משם, בן הרבני התורני המופלג מוה"ר רפאל אהרן קנאפפלער ז"ל משם, בן הרבני התורני המופלג מוה"ר יוסף קנאפפלער ז"ל, בן הרבני התורני המופלג מוה"ר יהושע ז"ל, חתן הגאון רבי מאזם ענגל זצ"ל אבדק"ק ווערעשוואר יצ"ו, שהי' חתן נכד הגאון הגדול רשכבה"ג בעל חכם צבי זיעוכי"א, ע"כ.

בענין אמירת 'אין כאלקיננו' הערה לגליון 'מבאר רבותינו' תצוה תשע"ט

אל מעלת כבוד אהובי ידידי, מושך בקסת הסופר, ומזכה את הרבים, כבוד שם תפארתו

הרה"ג ר' חיים אלי' פאללאק שליט"א

מח"ס 'מבאר השבת' "מבאר התורה" "מבאר הצדיקים",

ומו"ל זה רבות בשנים כולם שוין לטובה הגליון הנפלא "מבאר רבותינו" מדי שבוע בשבוע.

אחרי דרישת שלומך בכבוד הראוי.

הנה ראיתי בגליון לפרשת תצוה, במדור 'מבאר השבת', מאמר תקי"ד, בענין תפילת מוסף בשב"ק (מאמר ט"ז), באות מ"ד, כתוב לאמר: אחר חזרת הש"ץ של תפילת מוסף אומרים אין כאלקיננו וכו', כדי להשלים מאה ברכות שחייב אדם לברך בכל יום וכו', ע"כ. ובהערה קט"ו הבאתם מקורו מספר כל בו ושבלי הלקט.

והיות שדבר זה הובא בכמה גדולי הפוסקים, וגם אני בעניי כבר הארכתי בענין זה מלפני עידן ועדנים, בכמה נידונים, אעתיקם פה, ותוכל להשתמש בהם לצורך הגליונות הבאים, וזה החלי:

בענין אמירת "אין כאלקיננו" כדי להשלים חשבון ה'מאה ברכות'

כתב בספר הגהות המנהגים (יום כיפור, אות קס"ט) [והובא בספר מטה משה (עמוד העבודה י"כ סי' תתע"ז), ובספר עולת תמיד סימן קל"ב אות ז], וז"ל: דאין אומר אין כאלקיננו ביו"כ לפי שאין כאלקיננו נתקן נגד הברכות שמדלגין בשבת ויו"ט מ"ח ברכות, וביו"כ אומר אהללך בקול רם שהוא כנגד י"ח ברכות. עוד נ"ל כי בלאו הכי משלימין היום מאה ברכות שהרי ד' תפלות יש, עכ"ל.

ועוד שם בהקדמה כתב וז"ל: לפי שאין כאלהינו מי כאלהינו נודה לאלהינו הוא ראשי תיבות אמן ד' פעמים, וברוך אלהינו אתה הוא אלהינו ד' פעמים, כדי למלאות מה שחסרו מ"ח ברכות, וצריכין אנו למלאותם בשביל חיוב מאה ברכות שחייב אדם לברך בכל יום שנאמר (תהלים קכח, ד) כי כן יברך גבר, כ"י כ"ן בגימט' מאה.

ובספר המחכים (ד"ה נשמת) כתב: אין כאלהינו וכו', מי כאלהינו, נודה לאלהינו וכו', הרי אמ"ן בראש אזכרות ואתה בד' אזכרות הרי שתיים עשרה אזכרות בברוך אתה אמן במקום י"ב ברכות שאנו מחסרים בתפלה ביו"ט ושבת, ומאה ברכות יש לנו להשלים לפי יכולתינו במיני פירות.

ובספר המנהיג (דיני תפילה עמ' ל' ול"א) וז"ל: ובשבת ויו"ט שאין בכל תפילה ותפילה אלא ז' ברכות ומוסיף תפילת מוסף, וסעודת יין עדיין יחסרון אחת ועשרי' ברכות. אמ' חכמי' במס' מנחות פ' התכלת, רב חייה בריה דרב אווייא אמ' משלים להן בשבתא ויומא טבא באספרמקי ומגדי, פי' במיני פירות הרבה ובמיני בשמי' הרבה, שברכותיהן מרובות משתנות, בורא עצי בשמים ובורא מיני בשמים, ועשבי בשמי', ואפי' בענין אחד אם יהיה נמלך מזה לזה צריך לחזור ולברך. ורוב ישראל שאין להם פירות להשלים היאך מתקיימי' בהם מאה ברכות, ראיתי בצרפת שנהגו לומר' על זה אחר התפ"י אין כאלהינו, מי כאלהינו, נודה לאלהינו, ברוך אלהינו, אתה הוא אלהי' כמי שאומ' בורך אתה הנה י"ב ברכות, ולפי דעתי אין שורש וענף לזה המנהג כי לדבריהם עדיין יחסרון ט' ברכות, ועוד דכל ברכה שאין בה הזכרת השם ומלכות אינה ברכה כר' יוחנן וכ"ש שאין בה לא זה ולא זה, ויתבאר לפנינו בעה"ז במקומו. אב"ן. אך פיטום הקטורת ירושלמי או בבלי שנהגו לומר' משבת לשבת מנהג טוב בעיני לאומרו לולי היו אומ' אותו בבוקר ובערב כמצות הקטורת מנה בכל יום פרס שחרית ופרס ערבית כמו שכתו' בתורה. אב"ן.

ובספר כלבו (סימן ל"ז) [הובא ג"כ בשל"ה הק' מס' חולין פרק דרך חיים תוכחת מוסר אות רט"ו, בהגה] וז"ל: יש מקומות שנהגו לומר אין כאלהינו אחר תפלת מוסף אחד שבת ואחד יום טוב כדי להשלים מאה ברכות שחייב אדם לברך בכל יום כי בשבת וביום טוב אין אדם מתפלל מ"ח ברכות רק ז' נמצא שיצאו מהן ל"ג ברכות בין ערבית בין שחרית ומנחה ומשלימין אותן בז' ברכות של מוסף ושש שבסעודה שלישית וכו' כנויים שיש באין כאלהינו שכל אחד מהן עולה להשלים

ברכה אחת נמצאו נשלמו ל"ג ברכות שהיו חסרות, ואחריו אומר פטום הקטורת והשיר שהלויים היו אומרים ובמקומות שלא נהגו לאומרו יאמרו ברכות אחרות להשלים מנין המאה ברכות כמו שאמרו רז"ל בפרק התכלת רב אשי בשבת וביום טוב ממלא להו במיני מגדי ופירות.

ובמהרי"ל (הלי יוהכ"פ אות כ"ד) וז"ל: נשאל למהר"י סג"ל מפני מה א"א אין כאלהינו ביום הכפורים כמו בשאר יום טוב. והשיב דעיקר טעמא של אין כאלהינו משום מאה ברכות דחייבים לומר בכל יום. ובשבתות וביו"ט א"א רק ז' של י"ח דתפלה ונתייסדו באין כאלהינו י"ב אמן. אין מי צודה כל אחד די פעמים, ואח"כ ברוך אתה והוי כאילו אמר ברוך אתה יאל מלך צאמן י"ב פעמים ואיך ז' הרי י"ח ברכות עם ברכת המינין י"ט, וכן הוא במחזור ויטרי. אכן ביו"ט אומר בלא"ה אהללך בקול רם, ובו איתקנו י"ח ברכות. ועוד דאין כאלהינו נגד קרבנות איתקן וביה"כ מביאין הרבה קרבנות. כשחל י"ב בשבת א"א אבינו מלכנו רק אחר נעילה, ואם בחול אומר ג"כ ליוצר ולמנחה. וכן כתב בטו"ז או"ח סימן תרכ"ב סק"ג, וז"ל: וא"א אין כאלהינו. לפי שבשבת אומרים כן כדי למלאות החסר ממאה ברכות בכל יום ובי"כ איכא הרבה וא"צ למלאות.

ובזה אצא ואומר שלום רב, ותזכה להמשיך במפעליך הכבירים בהוצאת הגליון מדי שבוע בשבוע, והוצאת הספרים הנחמדים מדי שנה בשנה, כאוות נפשך, ולזכות את הרבים אחינו בני ישראל בכל העולם, עדי נזכה במהרה לישועתן ושמתן של כל ישראל בביאת יגון גואלינו במהרה בימינו אמן ואמן.

הרי כה דברי,

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

אדר ב' תשע"ט לפ"ק

שאלה בענין אמירת "אין כאלקינו" כמה פעמים ביום

יום עש"ק לסדר ויקחו לי תרומה תשע"ז לפ"ק

אל מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם, מהולל כפי כל, שבחו מי ימלל, אין גומרין עליו את החלל, כבוד שם תפארתו

מוה"ר משה שמעון בינעטה שליט"א

דומ"ץ דחסידי בעלזא ספרינג וואלי מאנסי, מח"ס הנפלא "משאת שבת", "מוכן ומוזמן", ושאר ספרים

אחרי קידה והשתחוויה מול מעלת כבודו בכבוד הראוי.

הנה נא הואלתי לדבר, לשאול ממעלת כבודו כשואל מן האורים, להורינו דבר ה' זו הלכה, לדעת את המעשה אשר יעשון.

הנה ידוע שיש מנהג שונים בדבר האם נכון לבטא שם ה' בעת אמירת הפסוקים שבאמצע לימוד גמרא, עיין בשו"ת שאילת יעב"ץ (ח"א סימן פ"א כשני), וז"ל: שאלתני בני אם מותר לקרות האזכרות בפסוקים המובאים בתלמוד, תשובה אע"ג דחזינא למיקרי דרדקי דקפדי בהכי, וסוברין שיש בו חשש דלא תשא את שם ה' לבטלה, בודאי טעות הוא בידיהם, ולא חזינן לרבנן קשישאי דקפדי בהכי, ואיברא איפכא הוא נהירנא כד הוינא טליא, וגריסנא גמרא באנפא אבא מארי הגאון ז"ל, כשהייתי מגיע לפסוקים וקריתי השם בכינוי כמו מה ששמעתי ממלמדי, הוי גוער בקורין כך, והורנו לקרות השם כקורא בתורה, והביא ראיה לדבר מהא דאיתא פמ"ש בב"ק דס"ל לחד תנא מציע הוא את הגמרא ובלבד שלא יזכיר האזכרות שבו, הא בהדיא מוכח דדוקא לבעל קרי הוא דאסור למ"ד, אבל בשאר כל אדם לא, ועל כרחך צריך לקרותן כתקנן, וכ"ש האידנא לדין דב"ק קורא ושונה כדרכו, ולא קי"ל כהיא דמחמיר ביה, פשיטא דכל אדם מותרין ועוד הביא ראיה וכו'. ולענ"ד פשוט שאפי' ראיה לא היינו צריכין, כי מ"ט נשנה קריאת הכתובים ממה שהם בתורה, והלא קריאתן מצוה, וכי לחנם ולבטלה קורא אותן בדרך תלמודו, הלא זהו עיקר תלמוד תורה ששקול כנגד כל המצות, כשדורש ומפרש הפסוקים, ואי אפשר מבלי שיקראם וכו'. ועוד אני אומר, שאף אם נודמנו לו אזכרות במטבע ברכות המובאים בתלמוד, כגון סוף פסחים כן ה' אלקינו יגיענו למועדים כו', יראה לי שמוכיר השם כדרך שקוראו

בתורה, שהרי צריך שילמוד הברכה כתיקונה, שיהא נוסחה רגיל על לשונו כתקנו, שאם יבוא לצאת בו י"ח שלא ישנה במטבע ברכות, ואע"ג דכתב במג"א סי' רט"ז גדול הלומד הברכות בש"ס אומרן בלא הזכרת השם, אך ראייתו מפי' המשנ' לרמב"ם ותו' דפי' הרואה, אינה כל כך ראייה וכו', עכ"ל הנוגע לענינו.

וכן כתב במור וקציעה שם, וז"ל: כתב במג"א [ס"ק ה] אבל גדול בשעה שלומד הברכות בגמרא, אומר בלא הזכרת השם. עכ"ד. ואינו מוכרח בכל מקום. עמ"ש בס"ד בתשו' שאילת יעבץ (נח"א) סי' פ"א) על ענין זה. ושם זכרתי ג"כ דבאזכרות שבמקראות המובאים בגמרא, ודאי לית דחש לה, אדרבה מצוה היא לקרותן כהוייתן עם אזכרותיהן, ומטעות הוא ביד מלמדים בורים, שנמנעים מזה, ולא מחכמה, עכ"ל. אמנם בכרכי יוסף להחיד"א (דין ד') הביא דבריו, והעיר עליו: ואין דבריו מוכרחים ומנהג רבנן קשישאי בארץ הצבי שלא להזכיר השם כקריאתו, עכ"ל. והביאו בשערי תשובה (אות ד'), והוסיף עוד שכן כתב במח"ב שכן כ' בתשב"ץ קמן בשם מהר"מ ואינו קורא שם של ד' אותיות בתלמוד כ"א השם ע"כ.

ועיין במשנה ברורה (סימן רט"ו ס"ק י"ד) שכתב בסוף דבריו: גדול בשעה שלומד הברכות בגמרא אומר בלא הזכרת השם, ורק כשלומד הפסוקים הנוכרים בתלמוד רשאי לאומרן כמו שהם כתובים עם הזכרת השם, עכ"ל. ועיין בערוך השולחן (סימן רט"ו סעיף ז') שכתב בתוך דבריו בזה"ל: וכן הדורשים ברבים ומזכירים פסוק שיש בו שמות לא יפרש השם אלא יאמר השם ואף שיש מתירין נכון להתרחק מזה וכן אנחנו נוהגים, עכ"ל. אמנם בפרי מגדים (אשל אצרכס אות כ') כתב וז"ל: אבל כשלומד פסוקים בתלמוד ודורשן רשאי לאומרן כמו שהם כתובים עם הזכרת השם, עכ"ל.

והנה יש בזה להאריך עוד, אך אין זה כוונתי פה, רק לשאול שאלה אחת במה שמצינו בהקדמה להגהות מנהגים (עירכ"א) איתא בזה הלשון: לפי שאין כאלהינו מי כאלהינו נודה לאלהינו הוא ראשי תיבות אמן ד' פעמים, וברוך אלהינו אתה הוא אלהינו ד' פעמים, כדי למלאות מה שחסרו מ"ח ברכות, וצריכין אנו למלאותם בשביל חיוב מאה ברכות שחייב אדם לברך בכל יום שנאמר (תכליס קכ"א, ד) כי בן יברך גבר, כ"י כ"ן בגימט' מאה, עכ"ל. ובכך עלה על לבי לעיין במי שרוצה לומר "אין כאלקינו" כמה פעמים ביום, האם רשאי לעשות כן, ולהזכיר שם שמים תמיד, כדי שיעלה לחשבון מאה ברכות, [ועי"ז יהיה רגוע כל היום שכבר הזכיר מאה ברכות, ולא יצטרך להחזיק חשבון, ומה שיוסיף, יוסיפו לו משמים].

והנה המנהג בכמה קהילות לומר בסעודה שלישית זמר "אין כאלקינו" עם הזכרת השם, וראה זה דבר נפלא שמצאתי ברשימות הרה"ק מפיאסעצנא זי"ע אשר רשם את רחשי נפשו ונגעגועיה אל השוכן עד מרום וקדוש בספרו הקדוש צו וזרוז (אות כ"ו, כו"א צספר רעוא דרעוין, פרק ג' דף י"ד) וזה לשונו הקדוש: תמה אני למה זה אין מרעישים כל כך בשעה שהולכים לשלש סעודות כמו שמרעישים בשעה שהולכים לכל נדר, ובשלש סעודות אינו מוצא לי מקום ורוצה אני להסתיר עצמי בין אנשים, תחת השלחן, אבל אנה אלך מרוחק ואנה מפניך אסתר, במקום שאסתר שם נמצאת ובמקום שאתחבא שם מלאת, וכשאני מגיע למזמור לדוד ה' רועי וכו' לא אירא רע כי אתה עמדי וכו'.

אבל כשהנני מגיע לאין כאלקינו תמיד נפשי מתחזקת ושמחה, לא מעצמי אני מדבר עתה, צרכי המרום וקדוש עתה אני מדבר, לשמש לפניו זכני, ולהכריז את גדולתו ויחודת קדושתו לכל בחרני, ומשברון לבי קופץ אני בשמחה ובהתחזקות הנפש ומכריז לכל העולם ומלואו, מן גלגלי שמים ועד אדם ובהמה, אף גרגרי חול אשר תחת רגלי, שמעו ואודיע אתכם, אין כאלקינו! אין באדונינו! וכו', ומגדל שמחתי והתחזקותי נפשי מתלהבת ומרחבת עוז, ואל מול הוד קדושתו אומרת, אתה הוא אלקינו! אתה הוא אדונינו! וכו', עכ"ל².

ובזה אצא ואומר שים שלום רב על ישראל עמך.

הכ"ד ידידו הדושה"ט באה"ר
אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

² ואגב, עיין בשו"ת נודע ביהודה (מהדו"ק סי' י') וז"ל: הטעם שנהגו לומר אין כאלקינו קודם פיתום הקטורת, היינו לפי שמעשרת, ולכן אומרים אין כאלקינו שלא נאמר כחי ועוצם ידי עשה החיל, רק הכל מה' ניתן לנו ולא נאה לברך על העושר, עכ"ל.

תשובת הרה"ג ר' משה שמעון בינעטה שליט"א

דומ"ץ קהל מחזיקי הדת דחסידי בעלזא ווידמען קט. - ספרינג וואלי נוא יארק

מח"ס משאת שבת ב' חלקים, מוכן ומזומן, ועוד

בענין אמירת אין כאלקינו כמה פעמים ביום [להשלים מאה ברכות]

בס"ד

לכבוד הרב הצדיק המזכה את הרבים בתורת ד'

הרב אלכסנדר קנאפלער שליט"א.

בדבר השאלה אם מותר לומר אין כאלוקינו כמה פעמים, באמת ידוע דבתפלה והודאה ליכא איסור הזכרת השם כמה שירצה, גם אמירת אין כאלקינו בימי החול אינו חיוב גמור כמבואר בפוסקים, ורק בשבת חייבו כדי להשלים מאה ברכות ראה מ"א ואחרונים תרכ"ב, גם מצינו שאומרים אין כאלוקינו במוצאי שבת בתור סגולה לעשירות, ויש נוהגים לאמור בסיום החתונה.

אמנם מאידך גיסא מהיות שהזכרת של אין כאלוקינו נתקן כנגד י"ב אמצעיים של י"ח של שבת, ותקנו לומר אין כאלוקינו כדי להשלים מאה ברכות יתכן מאד שאין לאומרו בכדי, וראיה ממשי"כ המ"א לאסור לומר יעלה ויבא לבטלה והוה ברכה לבטלה, והקשו עליו האחרונים אנה מצא שתפלה בלא הזכרת לשון ברכה תהיינה בה איסור ברכה לבטלה, וראה בגדי ישע שם, וכבר כתבתי בספרי דנוסח שנתקן לשם תפלת שמונה עשרה יותר יש בה איסור הזכרה לבטלה משארי תפלות, וכמו כן י"ל לגבי אין כאלקינו שנתקן להשלים מאה ברכות, אין לזלזל בה בכדי, ויותר מזה אם אומרים אין כאלוקינו אפי' לבטלה אפשר דאין בה כח כ"כ להשלים מאה ברכות, ובגוף הענין איך משלימין מאה ברכות ע"י אין כאלוקינו יש בזה מחלוקת הראשונים ראה מש"כ רש"י בספר הפרדס, ושארי ראשונים הבינו ע"י השלמת השמות יש בה השלמה למאה ברכות.

ושמעתי שהרה"ק מראפשיץ אמר פעם דארבע לשונות של אין כאלקינו נגד ארבע ענייני עולמות שאומרים בתפלת השחר עד אצילות, ונוסח אין כאלקינו גדול מאד כל תפלת השחר, והקשה ג"כ למה אומרים אין כאלקינו בגמר התפלה למה אין אומרים בראשית התפלה, והשיב אם היו מתקנים אין כאלוקינו בתחלת התפלה כבר היה סוברים האנשים שיצאו ידי חובת התפלה, אף שדבריו הוא בחינת דרך צחות והלצה, אבל נשמע מזה גדול לשונות של תפלה זו ואין כדאי לומר בכדי, הלואי יאמרו נוסח זה בכוונה כמו שאומרים ברכות בכוונה ועי"ז תהינה עליות כל התפלות עד עולם האצילות.

ז' אדר תשע"ז לפ"ק

משה שמעון בינעטה

יוסף ליברמן

ראש ישיבת "כולל שומרי החומות"

ורב דקהל סדיגורא ירושלים ת"ו

מח"ס "משנת יוסף"

רח' אבינדב ירושלים תובב"א

אמירת "אין כאלקיננו" להשלמת מאה ברכות

בס"ד, ט' חשוון תשע"ח

שלמא רבא, מקרתא דשופריא, לכבוד הרה"ג החריף ובקי טובא, מו"ה אלכסנדר אליעזר קנאפפלער שליט"א, מחבר ספרים רבים ומועילים, בשכונת בארא פארק נ.י. יצ"ו.

אחדשה"ט, יקרת מכתבו קבלתי, בענין הזכרת שם ה' כשלומד הפסוקים או הברכות המובאים בגמ', ועיניו שפיר חזו עיקרי השיטות שהבאנו בשו"ת משנ"י (ח"י סי' ו). ועפ"י נסתפק אם מותר לומר "אין כאלקיננו" כמה פעמים ביום, ולהזכיר שם שמים תמיד, כדי שיעלה לחשבון מאה ברכות, ולא יצטרך להחזיק חשבון. ועפ"י מש"כ בהקדמה להגהות מנהגים, שאין כאלוקינו מי כאלוקינו נודה לאלוקינו הוא ראשי תיבות אמן ד' פעמים, וברוך הוא אלוקיננו אתה אלוקיננו ד' פעמים, כדי למלאות מה שחסרו מי"ח ברכות, וצריכים אנו למלאותם בשביל חיוב מאה ברכות ביום שחייב אדם לברך בכל יום שנא' (תהלים קכח, ד) כי כן יבורך גבר, כ"י כ"ן בגימטריא מאה, אתו"ד.

הנה למעשה נוהגים לא לפרש השם כשדורשים חצי פסוק, כי השם צריך לאומרו בדחילו ורחימו (כבשו"ע סי' ה), וכמש"כ החיי אדם (ריש כלל ה) שמכלל יראת ה' שלא להזכיר שמו הגדול כי אם בדרך שבח וברכה המחוייבת, ויירא ויזדעזע אבריו בשעה שמזכיר השם עכ"ל, ומביא מעשה נורא מגאו"צ שנענש על זה מאד. והביאו הכף החיים והקיצשו"ע (סי' ה). וכ"כ בערוך השולחן (סי' רטו, ב) "וכן הדורשים ברבים ומזכירים פסוק שיש בו שמות לא יפרש השם אלא יאמר השם, ואף שיש מתירין, נכון להתרחק מזה, וכן אנחנו נוהגים". - ולכן נכון לומר את הגילוי דעת של הרב מבוטשאטש ז"ל הנדפס בראש הסידורים "הריני מכין מעתה" וכו' שכל השמות שיזכיר היום יהיו בכונת השו"ע או"ח (סי' ה) אדון הכל היה הוה ויהיה. [ע"פ אר"י ז"ל צריך לכון גם שילוב ב' השמות הוי' ואדנו"ת [כזה יאקדונק"י], ואפשר להתרגל לזה לפעמים במאה הברכות בלבד].

ולכן בודאי עדיף להימנע מלומר "אין כאלוקינו" כמה פעמים ביום כדי להשלימו למאה ברכות, ולא לזה נתכוונו חז"ל במאה ברכות, כי זה מסדר התפילה, ומאה ברכות הן ברכות נפרדות. - אם לא בשעת הדחק גדול שאז אפשר להשלים את הפיוט "אין כאלקיננו" שאומרים לאחר התפילה לחשבון מאה ברכות כמפורש בדברי הראשונים [ס' הפרדס, מחזור ויטרי, ושבלי הלקט (סי' א), ועוד].

דושה"ט בברכה

יוסף ליברמן

הערה לגליון "נימוקי הלכה" – הלכות צדקה (גליון ע"ג)

לכבוד הרה"ג ר' מאיר נתן קעסלער שליט"א

מחבר ספרי 'נימוקי הלכה' על הלכות חנוכה ופורים, ומו"ל הגליונות הנפלאים מדי חודש בחודשו

נתקבל לידי הגליון ע"ג, לחודש אדר ב' תשע"ט לפ"ק, הלכות צדקה חלק ג', והוא נפלא מאוד, כדרך הקודמים, והגם שהייתי צריך לכתוב באריכות, אבל מה שהרצון חושק אפיסת היכולת עושק, אבל למען תת אות כי עיינתי בדברך הנחמדים, הנני לעורר עכ"פ על דבר אחד, והוא במה שכתבת בדף ה', הלכה ה' והלכה ו', וזה לשונך שם:

ה. כשעושיין מי שברך בשבת ויום טוב אחר קריאת התורה ונודרין לצדקה, יש אומרים שכיון שאין העולה עצמו מנדר, אלא השמש נודר בשליחותו, הו"ל נדר בשליחות שאינו נדר, ויש מי שחולק ע"ז, ודעתו שעכ"פ לא גרע מנדרי צדקה במחשבה שדינו כנדר, אלא יש לנהוג שלא להזכיר כלל בלשון נדר, ויש אומרים שיש לומר בלי נדר.

ו. יש נוהגים שלא לפרט הסכום שנודרים בעליי', והגבאי סותם ואומר "בעבור שיתן מתנה לביהמ"ד", וצריך לדעת דלכאורה אינו יכול לפרט עצמו בדבר קטן, אלא בעינן מתנה חשובה, כמו שהתפאר עלי' באמירתו בביהמ"ד.

והנה יש להעיר בזה כמה דברים, ראשית כל אם הוא ביהמ"ד שמוכרין העלויות למי שמרבה במחיר, אז אין צריך לנדב כלום, ודי בזה כמה שנדר בעת הקנייה, ואף אם הגבאי דרכו לומר בעבור שיתן מתנה לביהמ"ד, היינו כדי שלא לחלק בין עולה לעולה, אומרים כן אף לאלו האנשים שכבר התחייבו לשלם, וא"כ אין צריך להוסיף כלום, ומתנתו נכלל במה שישלם נדרו בקנייתו. וגם אם הגבאי כיבדו מעצמו, מפני שחשב שהוא עשיר, ויתן מתנת יד לביהמ"ד, ג"כ אין מחוייב ליתן כלום, אם הגבאי אומר מעצמו 'בעבור שיתן מתנה לביהמ"ד' וכלי רשותו. וכן מי שיש לו יארציית על אביו ואמו ואין לו ממון, והוא בעל חוב, ג"כ בוודאי אין צריך ליתן, וכמו שכתב אחד הצדיקים [כמדומה הבני יששכר] במקום אחד, שמי שיש לו חובות לאחרים, אסור לו ליתן צדקה לאחרים מרם שגמר לשלם כל החוב, ובאמת היו צריכין להאריך בכל פרט ופרט, אבל אין העת חונה תחת רגלי, ודי בזה.

גם יש להעיר ולהוסיף, שהיו הרבה תלמידי חכמים צדיקים קדושים וטהורים שלא רצו להוציא מפייהם סכום ממון בשבת קודש מפני סיבות שונות, וגם לזה דרוש אריכות גדול, ואין כאן המקום, ויש מהם שהתייראו אולי ח"ו ישכחו הסכום, ויש מהם שחששו שישכחו מכל הענין, ולכן אף לא אמרו שיתנו מתנה, רק אמרו להגבאי לומר יוציו לברכני, ובכל עת ובכל שעה מותר לברכני [ויש בזה אריכות בהלכות שבת סימן ש"ז, ואכמ"ל, ועוד חזון למועד בעוה"ש"ת].

ואסיים את דברי, כי בכל פעם שיוצא גליון חדש מתחת גלילות ידיך, אני מפליא הגדלות שלך בתורה ויראת שמים, והש"ת יעזור שתמשיכו הלאה בעבודת הק', ויהיה נחת רוח להקב"ה, להגדיל תורה ולהאדירה, עדי נוכה במהרה לביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן ואמן.

הכ"ד ידיך הדורש בשלומך הטוב

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

אדר ב' תשע"ט לפ"ק

³ ב"ה שלחתי והפצתי אותו בכל העולם (דרך האימעיל), גם שלחתי אותו להרבה בתי מדרשים, ולידידים רבנים דרך הבי-דואר, כרגיל.

דברי אלקים "חיים" מקודש הקדשים בעל דברי חיים זצ"ל הנוגע בפרט בימינו אלה בעוה"ר, דבריו "חיים" וקיימים ע.ב.ג.צ.ב.ב.א.

לתולדות הרה"ק ר' שמואל [מהר"ש] ענגיל - מראדמישלא זצ"ל

– נדפס בקונטרס 'די ברכה אין שטוב', ויקרא תשע"ט –

זייענדיג א קינד פון 9 יאהר האט איהם די מוטער געברענגט צום 'צאנזער רב' זי"ע,
וואס האט איהם פארהערט און האט התפעלות געהאט פון זיין ידיעה אין די
שווערסטע סוגיות פון ש"ס. דער צאנזער רב האט איהם דאן געזאגט דריי זאכן:

א) מיין קינד זאלסט בכלל נישט לערנען קיין לימודי חול, ווייל דיין מוח
איז זייער א גוטער, א שאד איהם מטמטם צו זיין מיט "לימודי חול".

ב) זאלסט שטענדיג דאווענען פון א סידור דווקא.

ג) זאלסט אלס פאלגן וואס די מאמע זאגט, 'שלמה המלך' האט
געפאלגט שטארק די מאמען האט ער זוכה געווען צו מלכות.

די דריי זאכן האט רבי שמואל געהאלטן דעם גאנצן לעבן, ער האט נישט געלערנט
קיין "לימודי חול", נאר שרייבן" וואס ער האט געמוזט לערנען כדי צו קענען שרייבן
חידושי תורה, האט ער געדונגען א ערליכער שרייבער וואס האט געלערנט מיט אים
אליין בקדושה. זיין כיבוד אם איז געווען אויסער ווי געווענטליך...

אלס קינד איז איהם ארום די מחשבה פון די הבטחה פון צאנזער רב אז מען איז זוכה
למלכות דורך כיבוד אם וואס מיינט דאס, און ווען ער איז געווארן רב האט ער
פארשטאנען אז ער האט געמיינט "מאן מלכי רבנן".

רבי שמואל האט אויך מקיים געווען דעם דאווענען פון א סידור אלע זיינע יאהרן און
ער האט צוויי וואכן פאר זיין הסתלקות געזאגט, אז אויף זיין לעבן איז נישט ארויף
אויף אים קיין מחשבה זרה."

"איך האב מורא פון א קרעכץ פון אן ארימאן"

הרה"ק מצאנו זי"ע כשעשה פעם אחת איזה ענין לגדור גדר ולעמוד בפרץ להעמיד הדת על תלה, היה רשע אחד גברא דלא ציית דינא, והזהירו ברבים שילך וימסרנו בפני השלטונות, על מה שעשה נגד חוקי המדינה. ובני ביתו של הדברי חיים ומקורביו פחדו פן יתנו אותו בכלא, התבטא אז הרה"ק מצאנו זי"ע: איך האב נישט קיין מורא פאר סטאראסטאווע, כ'האב נישט קיין מורא פארין בירגערמייסטער, כ'האב נישט קיין מורא פארין שטאטהאלטער פון לעמבערג, כ'האב נישט קיין מורא פארן קיסר פון וויען, עטץ ווייסט פאר וועמען איך האב מורא, פאר א קרעכץ פון אן ארימאן, דוד המלך זאגט אין תהלים (קט, יא) **פִּי יַעֲמֹד לְיָמִין אֲבִיוֹן**, שהקב"ה מגן בעד העני ושומע צעקתו.

*

מי הוא הראוי להיות 'רבי'?

כידוע החל הרה"ק ה'דברי יחזקאל' משינאווא זי"ע להנהיג את קהל עדתו כרבי ומנהיג עוד בחיי אביו הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע (היה לו סוד גדול בזה). ויבוא יהודי אחד וסיפר ל'דברי חיים' במעלת בנו כאשר נוכח לראות בגאונותו ולמדנותו הכבירה, נענה ה'דברי חיים' ואמר, נו, בכך ראוי הוא לתואר 'גאון' אך עדיין אינו נכלל בכלל 'רבי'. המשיך היהודי לספר על עבודתו בקודש של הרה"ק משינאווא בתפילותיו בהתלהבות והתעניות והסיגופים אשר הוא עורך בקביעות, ואף על זה נענה ה'דברי חיים' ואמר, אכן, בכך ראוי הוא להיקרא 'צדיק' או 'קדוש' אך עדיין אינו 'רבי'. עד שסיפר לו היהודי, שכבר היה מעשה ביום הקור כשירד מן השמים שלג חזק, והלך ה'דברי יחזקאל' ברחובה של עיר, והבחין ביהודי שלא היה לו מעיל וכולו רועד מקור, מיד פשט את מעילו ונתנה ליהודי, כשהוא נשאר ללא כל מלבוש חם לגופו. כשמוע ה'דברי חיים' כזאת, מיד הסכים ואמר, אכן, אם כן, ראוי הוא לאותו איצטלא להיות 'רבי'. במעלה זו נתייחדו רועי ישראל לדורותיהם, שנתנו כל אשר להם לאחרים ולא השאירו לעצמם כלום.

(נדפס בקונטרס 'באר הפרשה')

הוספה לדברי תורה של רבינו שליט"א על מאמר "חייב איניש לבסומי עד דלא ידע"

לכבוד חברי המערכת

של הקובץ הנהדר "אמרי קודש" הע"י

בקונטרס "קובץ אמרי קודש" מאשתקד שנת תשע"ה, נדפס דברי תורה של כ"ק מרן רבינו שליט"א שאמר על מאמר חז"ל (מגילה ז:.) מחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, וזה תוכן דבריו:

עפימ"ש הישמח משה פרי תולדות עה"פ (בראשית כו, יב) ויזרע יצחק בארץ ההוא וכו', דהנה אין הברכה שורה לא בדבר המדוד וכו' אלא בדבר הסמוי מן העין (תענית ח:), והטעם דאין הברכה שורה בדבר המדוד, דהנהגה הסתמית היא השגחה מסותרת בהטבע והיינו השולח, דהטבע הוא השליח, ואם כן בדבר המדוד שאין יכול להיות נסתר, אין בו ברכה, יע"ש.

והאריך רבינו בזה עוד מפי ספרים וסופרים, ומסיק:

והנה היה גלוי וידוע לפני החכמים, כי ביום הפורים פתוחים לרווחה שערי רחמים, והקב"ה פותח ארובות השמים להריק לנו ברכה עד בלי די, וכל הפושט יד נותנים לו כל מילי דמיטב, אמנם חששו חז"ל דמאחר שביום הזה י כולים להמשיך השפעות טובות הרבה יותר ממה שהמח והשכל יכול להשיג, ועי"ז יכולים לקלקל הברכה ולהגביל השפע, לכן תיקנו מצוה לבסומי בפוריא עד דלא ידע, שיסתלק הדעת לגמרי, ועי"ז לא יעשו שום חשבונות, רק יסמכו לגמרי על ברכת ה' וכו', עכת"ד.

וגם בשנה זו שנת תשע"ו לפ"ק שמענו מפי רבינו שליט"א אופן חדש על "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", והאריך בנועם דבריו לבאר דכוונת "עד דלא ידע" היינו שלא ידע משום יגון אנחה ועצבות, שכל זה אסור להיות אצל בני ישראל, רק צריך להיות תמיד באמונה שלימה ובשמחה גמורה וישים בטחונו בה' שיהיה בעזרו, והאריך בעוד כמה אופנים, כולם אהובים כולם ברורים.

והנה לענ"ד יש להוסיף תבלין לדבריו, משיחה יפה שראיתי בספר דברי מהרי"א עה"ת, שאמר ג"כ על המאמר חז"ל עד דלא ידע וכו', דהיינו שהעושר לא ידע שהוא עושר והעני לא ידע שהוא עני, וזה לשונו:

מגילה ז' ע"ב, מחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. אפ"ל דהנה יום פורים הוקבע למשתה ויו"ט ומשלוח מנות, ואפ"ל דעל הנס שהציל הקב"ה אותנו ממות לחיים ע"י תפלתו של מרדכי ע"ז תיקנו יו"ט, וע"י שנהפך הגזירה מעלינו ונפל על המן לכן תקנו גם משלוח מנות איש לרעהו. והנה העשיר אומר "ברוך מרדכי" בשמחה גדולה מכיון שע"י תפלתו נצלנו, אבל באמירת "ארור המן" אין שייך כל כך, מכיון שע"י זה מחויב לשלוח "מתנות לאביונים", ואצל העני הוא להיפך, דבאמירת "ארור המן" הוא שמח שעל ידי זה הוא מקבל מתנות אשר לא יגיע לו שמחה כזו באמירת "ברוך מרדכי". ולפי הנ"ל יש לומר דתיבות 'ברוך

מרדכי רמז בזה על העשיר ובארור המן רמז על העני, והנה בשיכור אמרינן דכו"ע דיליה הוא, וזכ"ה "מחייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן דהיינו שהוא עני "ובין ברוך מרדכי" שהוא עשיר, אלא יהא שיכור ומבוסם דכו"ע דיליה הוא, עכ"ל.

*

ואגב אורחא הננו להעתיק ג"כ עוד שיחה יפה מענין זה [שהעושר לא ידע שהוא עושר והעני לא ידע שהוא עני], שיש בפרשת כי תשא, על הפסוק (שמות ל, טו) הָעֹשֵׁר לֹא יִרְבֶּה וְהַדָּל לֹא יִמְעִיט מִמִּחְצֵית הַשֶּׁקֶל, דלכאורה הוי ליה למימר להיפוך "העני לא ירבה", כי זה קשה לו יותר, וזהו יותר רבותא. אלא הכוונה שהעשיר לא יהיה בעל גאווה והעני לא יהיה שבור ורצוץ, נמצא שהוא נסיון יותר גדול להעושר להשתוות לעני, ולכן כתיב קודם הָעֹשֵׁר לֹא יִרְבֶּה וְרַק אַחֲרָיו יִתְדַל לֹא יִמְעִיט.

*

היוצא לנו מכל זה, שבכדי לקיים "עד דלא ידע" צריך שיהיה לו אמונה פשוטה, ורגיל אני לומר תמיד מה ששמעתי מאת הרה"ק בעל "ברכת שמים" מקאשוי זצ"ל, בתוך איזה דרשה, שאמר שפעם אחת באו אצל הגאון מהרי"ץ [ר' יוסף צבי] דושינסקיא זצ"ל גאב"ד ירושלים עיה"ק תובכ"א, איזה רבנים של האגודה או של המזרחי, ורצו לטעון באיזה ענין של שמירת שבת קודש [בענין איזה משחק ביום שבת קודש ר"ל], והוא ענה להם בתמימות: איך וויים נישט קיין מעשיות, מיין מאמע האט געזאגט אז מען דארף הימען שבת, און מ'טאר נישט מחלל שבת זיין. ולאחר שיצאו שאלוהו תלמידיו, הרי באו לפלפל בהלכה, וא"כ מדוע לא הראה רבינו מרא דארעא דישראל את גודל כוחו בתורה, ולא הפריך את כל צדדיהם וסברותיהם, רק ענה בפשטות כזה. ענה והסביר להם, שלא רצה ליכנס בפלפולים, כי הלא הזמן יוכלו והם לא יוכלו, והם יפלפלו בחזרה, ולכן ענה להם תשובתו הקצרה, שאין כח גדול מזה מלומר שהנני עושה ככל אשר ציוה לי אמי, שעל זה אי אפשר לפלפל או להיות מחולק, שכל מה שהאם אומרת הוא קודש קדשים, וכדכתיב (משלי 6, ט; ו, ט) אל תמוש תורת אמי, ע"כ המעשה.

ולפי זה יש להוסיף על דברי מהרי"א, שכל איש צריך להיות בקרבו ה"אמונה פשוטה" חזק כל כך, שגם הוא לא ידע שום חילוק בין עושר לעני, ולא זו בלבד שהעושר לא יחשוב ממנו, אלא שגם האיש פשוט לא ידע, וזהו "עד דלא ידע", והיינו שיכבד את העני בדיוק כמו העשיר, ועיין מה שכתב רבינו הפרי מגדים ז"ע בספרו עה"ת הנקרא ספר המגיד (וי"ל מכת"י צנע"ת טש"ן לפ"ק), בפרשת ויקרא (שנת תקל"ט ד"ה צכפטורכ), וזה לשונו במתק לשונו בקוצר אמרי"ם כדרכו בקודש: "על דרך משל חתונה מכבדין עשירים מובן, מה שאין כן עניים צריך לשור למה, או מאבות או מבניהם וכו'", עכ"ל הנחמד ונעים. ממילא ביום הפורים צריך להתרומם למדרגת "עד דלא ידע", שלא ידע חילוק בין עני ואביון, והיינו דאמרינן ירושלמי (מגילת פ"א ט"ד) "כל הפושט יד נותנים לו", שאת כל אחד צריכים לכבד ולאהוב, ולא רק העשירים.

הכ"ד המוקירכם על עבודתכם הנפלאה מדי שבוע בשבוע, שמרוהו צמאון לבות אנ"ש באופן יפה אף נעים.

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

מכתב שאלה בענין השם "מרגלית"

להגאון האדיר רבי אלכסנדר אליעזר שליט"א

אחד אמר לי שע"פ קבלה אין ראוי לקרוא השם "מרגלית", בשלימות, ולכן אפילו אם נותן שם זה לבתו ע"ש סבתא, יקרא בשם קיצור, כגון גולי, וכדומה, כיון שבשם המלא "מרגלית", יש אותיות מת, וכן אותיות מר, האם נכון מה שאמר, או לא.

מצפה מאד לתשובתו החשובה

בברכת כהנים באהבה כעתירת

גמליאל הכהן רבינוביץ

מח"ס "גם אני אודך", ו"פרדס יוסף החדש" על המועדים.

תשובה בענין השם מרגלית / מרגליא

אל מעלת כבוד הגאון האדיר

מוה"ר גמליאל הכהן ראבינאוויטש שליט"א

מח"ס "גם אני אודך", ו"פרדס יוסף החדש" על המועדים

הנני בזה על דבר שאלתו בענין השם "מרגלית", וזה לשון השאלה:

אחד אמר לי שע"פ קבלה אין ראוי לקרוא השם "מרגלית", בשלימות, ולכן אפילו אם נותן שם זה לבתו ע"ש סבתא, יקרא בשם קיצור, כגון גולי, וכדומה, כיון שבשם המלא "מרגלית", יש אותיות מת, וכן אותיות מר, האם נכון מה שאמר, או לא, ע"כ השאלה.

והנה ראשית כל ליהוי ידוע, כי כאן בארה"ב יש בית חינוך לבנות שע"י מוסדות וויזניץ ונקרא ע"ש הרבנית מוויזניץ בשם "בנות מרגליא", באות א' לסוף, וא"כ אין בו צירוף מלת "מת" כלל וכלל לא.

ועוד הוסיף לי ידידי הרה"ג ר' בנימין בערקאוויטש שליט"א, שהגם שאין לו עסק בנסתרות, ואינו בקי באותיות הקטנות, אבל באותיות הגדולות כן הוא בקי קצת, ויודע כי גם השם "מרדכי" יש לו אותיות מר, ואין בזה שום מיחוש, ואמרו חז"ל במס' חולין (קלמ: וע"ע מגילה י'): "מרדכי מן התורה מנין דכתיב (שמות ל') מר דרור ומתרגמינן מירא דכיא", וגם תיבת "מר" מורה על ענין של שררה ומרות, כמו שאומרים 'זכן למר', וכמו שאמרו חז"ל במס' מגילה (כו:): "שמע רב ואיקפד אמר מאי טעמא לא אמרת לי כי ברכתך וכן למר" [ומכאן תשובה להמימרא הנפוצה על שם הרה"ק בעל מנחת אלעזר ממונקאטש זצ"ל, דגמרא מפורשת הוא שהקפיד למה "לא" אמר 'זכן למר', ולא על מי שאמר], וע"ע בפלא יועץ (ערך ברכה).

ובזה אצא ואומר שלום רב,

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

דברי תורה לפרשת כי תשא

העשיר לא ירבה והדל לא ימעט וגו'. ראיתי בספה"ק מדרש ריב"ש טוב שמביא בשם הרה"ק רבינו ישראל בעל שם טוב הק' זיעוכי"א על הא דאמרו חכז"ל (כתובות ס"ז): לגבי נתני צדקה, דהמבזבז אל יבזבז יותר מחומש וכו', דזהו קאי דוקא על קמני אמנה שאינו מאמין בסגולת מצות הצדקה, עליו נאמר דהמבזבז אל יבזבז יותר מחומש, דמאחר שאינו מאמין כהוגן, שוב לא יועיל לו דבר, אבל מי שהוא מאמין באמונה שלימה דהצדקה מעשרת, וכל מה דיוסיף להרבות בפיוור כספו לצדקה, יוסיפו לו מן השמים עושר וכבוד, וישפיעו לו שפע ברכות והצלחות, אליו לא נאמרו הדברים, ולא נתנה לו מצות הצדקה לשיעורין, רק אדרבה אצלו שייך לומר כל המוסיף מוסיפין לו, וכל מה שהוא מרבה בצדקה הרי הוא משובח, עכתדה"ק.

ולפי הנ"ל אמרתי לדקדק בפסוק העשיר לא ירבה והדל לא ימעט וגו', דבשלמא מה שצוותה התורה על העני שלא ימעט, מסתבר הדבר ועולה על הדעת, דמאחר שהוא עני ואין בידו פרוטה לפורטה, הייתי יכול לחשוב ולומר דמאחר שהדבר מגיע אליו בקושי ולפעמים גם במסירות נפש, שמא יוכל לפטור את עצמו בפחות ממחצית השקל, לזה בא הכתוב ומזהיר, דאע"ג שדל הוא וקשה עליו נתינת מחצית השקל, עכ"ז לא ימעט, החיוב עליו לתת מחצית השקל, אלא מה שצוותה התורה דהעשיר לא ירבה, יש להקשות ע"ז, דבאמת מאחר שהשי"ת זכה אותו בהון ועושר רב, למה לא ירבה מסכום הקצוב מחצית השקל, ויפזר כספו לצורך גבוה כפי יכולתו, ויהי' בבחינת כל המוסיף מוסיפין לו מן השמים, ויחשב לו כתענית כפרה ומירוץ עונות, דאית דפרע בנפשי' ואית דפרע בממוני', אשר באמת נפש החוטאת הי' צריך לקבל עליו סיגופים ותעניות כפי תשובת המשקל, רק כה גברא לא יסבול ולא יוכל שאת כ"כ הרבה תעניות וסיגופים, ותחת זה ימצא כופר לנפשו ע"י פיוור כספו לצדקה. ולפי"ז למה מנע הכתוב ממנו את הטוב וצוה עליו, העשיר לא ירבה. וראיתי בס' חתם סופר שעמד על פסוק זה, ורצה לבאר שם את הענין של עשיר לא ירבה והדל לא ימעט, ולפי דברי קדשו מוצאים הסבר על הדל לא ימעט, אמנם העשיר לא ירבה, דבאמת למה לא ירבה, עדיין אינו מיושב.

ולענ"ד מצאתי תירוץ ובאור מספיק ע"ז, ואולי זכרוני מכזב וראיתי זאת פעם באחד המפורשים, דהנה טבע העשירים להתגאות ולהתנשאות על הבריות, וכדברי החכם מכל אדם שלמה המלך ע"ה (משלי י"ח, כ"ג) ועשיר יענה עזות וגו', וכל זה מגיע אליו מחמת שהוא חושב ומדמה בעצמו, דמאחר שהקב"ה ברכו בהון ועושר בביתו, מסתמא הוא חשוב בעיניו יותר משאר בני גילו, דלולי זאת למה דוקא אותו זכה בעשירות ולא את זולתו, אלא שמע מינה, דרק אותו מצא וראה לטוב וישר בעיניו, ועל כן לגדולה נוצר. כך הוא חושב בעצמו, ולעומת זה נפשו של עני שפלה, שחושב ומדמה בעצמו, דמאחר שהורע כ"כ מזלו, והוא סובל כ"כ הרבה דוחק ועוני חוסר ורעב, ובאמת למה יעשה לו הקב"ה ככה, אלא שמע מינה, שהוא האדם היותר גרוע שבעולם, ועונותיו הרבים גרמו לו, שהרע במעשיו וקפח את פרנסתו, ועל כן כל הצרה הזאת, דלולי זה הי' הקב"ה מנשאו ומנטלו ומרימו לראש ולא לזנב, כהנה וכהנה חושב העני בנפשו בלב נשבר ונדכה, ולפי"ז י"ל דהכתוב העשיר לא ירבה והדל לא ימעט בא לרמוז ולומר, דבאמת אינו כן, דלפעמים יש צדיק ורע לו, ורשע וטוב לו, דמה שהצדיק סובל כ"כ הרבה דוחק ועוני, זהו כדי למרק את קצת עונות אשר בידו ולהביאו עי"ז לחיי עולם הבא, והרשע אשר השעה משחקת לו, זהו עושר לרעתו, כדי לשלם לשונאיו על פניו, ויקבל שכר על קצת זכויותיו בעולם הזה, ולהטרידו ולהאבידו בגיהנום לעולם הבא, ועפי"ז י"ל דפשט הפסוק הוא, העשיר לא ירבה, כלומר שלא יהזיק עצמו לצדיק וזכאי, ואל יתגאה ברוב עשרו, דשמא עשירתו הוא בבחי' עשיר שמור לבעליו, לרע לו, ובכלל אין לו להתגאות בגלל עשירותו ורוב כספו, דלי הכסף ולי הזהב נאום ה', והדל לא ימעט, שאל יפול רוחו בקרבו, בראותו את כל הסבל דוחק ועוני המגיע אליו, דמאתו יתב"ש לא תצאנו הרעות, וכל מה דעביד רחמנא לטב עביד כדי לזכותו לחיי עוה"ב ואם ראשיתו מצער אחריתו יסגה מאד וסוף הכבוד לבא, כנלענ"ד לפרש כיד ה' הטובה עלי.

ועיין בספה"ק דברי יואל (פר' כי תשא עמ' ש"ז) שכתב וז"ל: העשיר לא ירבה וחדל לא ימעט ממהצית השקל לתת את תרומת ה' לכפר על נפשותיכם. יל"ד מ"ט הקדימו הכתוב לעשיר להזהירו בלאו דלא ירבה, הלא שניהם נותנים בשוה ושניהם באזהרה בלאו, ומה יתרונו של העשיר להקדימו בקרא לפני העני, גם דלעשיר בניקל לו לקיים ציווי השו"ת שלא ירבה, משא"כ העני שישתדל לקיים הציווי של לא ימעט, לפעמים לא יעלה בידו כ"כ בניקל, ויצטרך לחסוך המאכל מפיו בכדי להשלים הסכום למהצית השקל, ולא לעבור על הלאו של לא ימעט, נמצא מצותו גדולה דלפום צערא אגרא, והי"ל להקדים המני.

ונל"פ עפ"ד הגמ' (זבחים דף פ' ע"א) אם נתערב דם מתן ארבע בדם של מתנה אחת, ר"א אומר ינתנו במתן ארבע ור"י אומר ינתנו במתנה אחת, א"ל ר"א הרי הוא עובר על בל תגרע, אמר לו ר"י הרי הוא עובר על בל תוסיף וכו', א"ר יהושע כשנתת עברת על כל תוסיף ועשית מעשה בידך, כשלא נתת עברת על בל תגרע ולא עשית מעשה בידך, פירש"י ואינו דומה עושה מעשה ליושב ואינו עושה ואיסור בא מאליו.

ובמור"ב לענינינו דהלאו שלא ירבה המור יותר מהלאו שלא ימעט, שהעשיר אם ירבה עובר בקום ועשה, משא"כ העני אם ימעט אינו עובר כ"א בשב ואל תעשה, ואפשר דלטעם זה הקדימו הכתוב, עכ"ל"ק.

מפתח ותוכן ענינים להגליון המוגדל

והוא פתח השער לדופקי בשאלות ותשובות ושאר ענינים שונים של הגליון

עמוד י"א: בענין הקידוש שם שמים, לשמור על החינוך הטהור מפני מחרפיה ומגדפיה.

עמוד י"ב-י"ד: בענין אמירת 'אין כאלקינו' כמ"פ ביום.

עמוד ט"ז: תשובת הרה"ג ר' משה שמעון בינעטה שליט"א, דומ"ץ בעלזא ספרינג וואלי, מח"ס משאת שבת, מוכן ומזומן, ועוד.

עמוד ט"ז: תשובת הרה"ג ר' יוסף ליבערמאן שליט"א, ראש ישיבת "כולל שומרי החומות", ומח"ס "משנת יוסף" ועוד.

עמוד י"ז: הערה לגליון "נימוקי הלכה" - הלכות צדקה (גליון ע"ג)

עמוד י"ח-י"ט: דברי אלקים "חיים" מקודש הקדשים בעל דברי חיים וצ"ל, הנוגע בפרט בימינו אלה בעוה"ר, דבריו "חיים" וקיימים ע.ב.ג.צ.ב.ב.א.

עמוד כ'-כ"א: הוספה לדברי תורה של רבינו שליט"א, על מאמר "חייב איניש לבסומי עד דלא.

עמוד כ"ב: שאלה בענין השם "מרגלית", מאת הרה"ג ר' גמליאל הכהן ראבינאוויטש שליט"א, מח"ס "גם אני אודך", ו"פרדס יוסף החדש" על המועדים, ותשובה ע"ז.

עמוד כ"ג-כ"ד: דברי תורה לפרשת כי תשא.

עמוד ב'-ה': ביאור מאמר היוצר "פל המועדים יְהוּוּ בְּטָלִים, וְיָמֵי הַפְּנִינִים לֹא נִבְטְלִים".

עמ' ו'-י': עוד ליקומים חדשים בענין הנ"ל, אומר הבא מן החד"ש:

מדברים לימות המשיח, שתרבה השמחה והתענוג עד שיהיו כל הימים שוים, כאילו נתבטלו המועדים / היוונים שביטלו כל המועדים לא ביטלו (הנוכה) פורים מאחר שאינם מה"ת / הטעם למצות הנוכה ופורים אינם בטלים לעולם / ימי הפורים יש לנו הבטחה מהשו"ת שלא יתבטל בשום זמן מן הזמנים / שמחת הנפש עם הגוף שבאותו זמן לא תתבטל לעולם / אין הכוונה ביטול מצות המועדים רק ביטול מעלת זכירתם, לגדל מעלת הנסים שלעתיד / הכוונה דלענין הנוכה ופורים לא בטלה מגילת תענית / הכוונה שבכל שנה ושנה בהגיע ימי הפורים נתגלה מחדש אותה ההארה שהיה בימי מרדכי ואסתר / כל המועדים שהוא זכר להצלת שאר האומות בטלים, משא"כ פורים שאין נתבטל שהוא מדוגמת הגאולה העתידה / כל המועדים הם זכר ליציאת מצרים, ולימות המשיח תגדל כ"כ הנסים עד שיתבטלו בהם כפי או במאה ואלף, אבל ניסי פורים הם מענין מחית עמלק, שבוה תלוי הגאולה העתידה / לעתיד שתהא מלאכתן נעשית ע"י אחרים לא יהיה חילוק בין יוש" לחול, אבל שמחת פורים תעמוד לעד / הכוונה שכל המועדים הם בזמן אחד, ואין כח ביד בית דין להקדים יום אחד, אבל ימי פורים הם י"א י"ב י"ג י"ד ט"ו, והוא למעלה מן הזמן / הכוונה ששאר הכתובים עתידין לבטל לימות המשיח חוץ ממגילת אסתר / לעתיד יהיה יום שכולו שבת, ממילא קדושת המועדים יתבטלו, דשרגא בטיהרא מה מהני - אבל בפורים הי' התגלות הקדושה שלא ע"פ מעשה התחתונים לכן לא יתבטל לעולם כמו בחי' השבת.